

Мирза Кенжабоев

МУНОЖОТ

Шеърлар ва достон

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1986

Ўз 2
К 37

К $\frac{4702570200-99}{М 352 (04) - 86}$ 32—86

© Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1986 й.

* * *

Фикрим ёруғ менинг, бепоён мулким —
Тунларим, ўртанган кезларим ёруғ.
Эртам ёруғ менинг, шеъргинам, чунки,
Чунки, шеърим, сенинг кўзларинг ёруғ.

Ениқ нафратим ҳам ёруғдир жонда,
Кўнглим ёруғ менинг — олашим ёруғ.
Пинҳона сирим йўқ ёруғ жаҳонда —
Дардим ёруғ менинг, алашим ёруғ.

Қишларда... бошлари туман чўққилар —
Едим гулханлари, қалбим завқлари!
Кузларда... ҳамдамдир менга — байроқдор,
Жондош дарахтларнинг оташ сафлари.

Хаёлим ёруғдир, ёруғдир севгим,
Борлигим ёруғдир — ёруғдир сўзим.
Ёруғ хаёлимнинг ортидан чунки
Ениб бораётган одамман ўзим.

1985

ШЕЪР ДУНЁСИГА САЁХАТ

Сени узоқларга олиб кетаман,
Тонгда деразамни қоққан мусича.

Адирларнинг уюрлари — аргумоқлари,
Улоқларнинг бўйиндаги қўнғироқлари,
Чаккасига ялпизларни таққан ариқлар,
Ерга жим чирмашиб оққан ажриқлар,
Сизни узоқларга олиб кетаман.

Субҳидам, нафасинг берсанг, етади,
Сўзсиз тилларингни бер менга, гўдак.
Руҳим дарёсидан оқиб ўтади
Қуёш нурларини ичган бир юрак. —
Сени узоқларга олиб кетаман;

Азиз дардларингни дардимга бойлаб,
Дарё кўзларингни кўзимга жойлаб,
Юрагингни кўксимга жойлаб,
Сени узоқларга олиб кетаман.

Мен ўзимни тергайман чўчиб:
Қўри йўқ юраклар — оламнинг шўри.
Тилим — ичимдаги оловнинг учи,
Сўзим — аланганинг фақат тутуни!

Эй, сен, хотиралар — дардим, жунуним —
Ҳўл ўтиним, қуруқ ўтиним,
Сизни узоқларга олиб кетаман.

Ота! Сен энг энгил кўчларингни ол:
Дашт сенсиз туролмас, даштларингни ол.
Кўзингга ғилдирак изларини ол,
Либосингга сомон исларини ол.
Ота! Ердан кўзларингни ол!
Сомон йўлларидан олиб ўтаман,
Сени узоқларга олиб кетаман.

Она!
Юрагимнинг ёруғ манзилларига
Бир бор ишон, бир бора қара;
Она! Қўйгил қора шолингни,
Қор босган далани бошингга ўра! —

Сени узоқларга олиб кетаман...

«Мени узоқларга олиб кет» дединг,
Ошигин рад этган яхшигина қиз,
Сочи — тор, тиллари бахшигина қиз;
Сенинг ҳам шарафсиз жароҳатингни —
Ўз-ўзингга қилган хиёнатингни,
Соддагина ёлғонларингни,
Йўли узун армонларингни
Узоқларга олиб кетаман...

Баланд томлар пешонасига
Езилгандир: «Тирчилик!», «Бахт!», «Тенглик!».
Ер шарининг пешонасига
Езилмаган, эй, қутлуғ сўзлар,
Сизни узоқларга олиб кетаман.

Кийдим гумбазларни бошга попоқдай,
Белимни бойладим Жайҳуним билан
Ва олдим юкхалтам — Қасамдарани;
Боботоғ горларин этикдай кийдим,
Мих эмас, санчилган оёқларимга, —
Аждодлар суяги — қийноқларим-ку!

Юзимда бурншган қийноқларим-эй,
Сизни узоқларга олиб кетаман.

Елғизман, деганга раҳмим келади,
Мен ёлғиз эмасман, айтгим келади:
Мирзо деган яхши дўстим бор!
Кулсам — кулиб тургувчи,
Учсам — учиб юргувчи,
Йиғласам — йиғлагувчи,
Ҳайқирсам — ҳайқиргувчи
яхшигина дўстим бор.
Мен уни ҳам чорладим
шивирлаб қулоқларига:
Энди сен ҳам кетасан
мен билан узоқларга.

1984

САВР ИНҚИЛОБИ ВА АҲМАД ЗОҲИР

Ватанда инқилоб бўлгунча содир,
Юз бергай бўғизда, қалб қафасида:
Узинг инқилобсан, эй, Аҳмад Зоҳир,
Афғон эли мусиқасида.

Дардкаш елкаларда лопиллар тобут,
Тобутдан тўкилар қўшиқ: «Зиндаги...»*
Тўкилган шу қўшиқ — саломат ва бут —
Афғонистонмиди, юрагингдаги!

Най наво қиладир: сен найнавозсан,
Қўзичоқ туйғулар яйрар бағримда.
Куртаклар ўқ отди олов нафасдан —
Инқилоб юз берди менинг боғимда!

Шамоллар, товушлар, ранглар бирма-бир
«Зиндаги...» деб куйлар туғимда менинг.
Садолар заптидан ёзилдими шеър,
Инқилоб юз берди руҳимда менинг!

Қўшиқсевар дўстлар! Оҳангга ёрсиз,
Ёзасиз журналу газеталарда.
Табрикланг, мангулик инқилоб бордир
Митти, умри қисқа кассеталарда!

Савр... Вужудимда ғалаён, байрам,
Яшил куй кўзимдан қувар хобларни.
Мени маддоҳликда айбласалар ҳам,
Қутлаб яшагайман инқилобларни!

1983

*Тириклик, ҳаёт.

У КУНЛАР...

Жамила ва Ҳосият

Бир кун деди чекишиб ийзо*
Курсдош қизлар — ҳуснобод қизлар:
«Бу кунларни шеър қилинг, Мирзо,
Қўшиқ қилиб айтайлик бизлар».

У кунларда... Ҳув, йироқларда
Яшил-зангор нафас келарди.
Садаларнинг бутоқларидан
Инқилобий бир сас келарди.

Савр эди. Ҳаво — намзада.
Қулги истаб турмас эдик тинч.
Тинмас эди тунлар «Ҳамза»да
Келинларнинг қўзғолони ҳеч.

Соқолларни қирганча чала,
Кундуз шошиб, андак оғриниб,
Тинглар эдик, топиб ҳафсала,
Доцентларнинг сабоқларини.

Ётоқхона орти — бозорча,
Қоп-қоп майиз, олмаю ёнғоқ... —
«Вақти келар бизга... Ҳозирча
Пиёз беринг, холажон, бир боғ».

У кунларда... Кобуллик толғиб —
Қодир бир кун келди ётоқда,

*И й з о — ибo, ҳаё.

Ватанида инқилоб бўлиб,
Афгон эли қалқмиш оёққа.

У куларди... Қарардим ҳайрон
Қўзидаги йилтироқ ёшга:
Қувонч десам, йиғига ўхшар.
Ийги десам, ўхшар қувончга.

Сўнг шеър ўқиб ҳайқирдик чунон,
Бедардларга бўлсак ҳам кулки.
Сенда ҳамма — шоир, онажон,
Ўзбекистон, шеърят мулки!

Гиштин бино —
бағрига босган
Барча айбу гуноҳларимни.
Туриб-туриб, кўнглим қўмсайди
Талабалик ётоқларини.

Мана, адл садалар... Жавзо...
Япроқларда титрайди сўзлар:
«Бу кунларни шеър қилинг, Мирзо,
Қўшиқ қилиб айтайлик бизлар».

У кунларда
Дайдиб, гувраниб,
Қайда эдинг, мажнун овозим?!
Ушал учқур-учқур кунларнинг
Шиддатида қолди қасосим!

Мен алдадим ўзимни зўрга,
Таскин бердим бу гал ҳам такрор:

Умрида бир инқилоб кўрган
Ҳар қалбнинг ўз инқилоби бор!

У кунлардан
Камёб омадим
Кўз остида қолдирди излар.
У кунларни шеър қилолмадим,
Қўшиқ қилиб айтмади қизлар...

1982—85

...БУ КУНЛАР

Битди, йиллар топди интиҳо,
Чап ёнимда парчагина чўғ.
Қайсар кунлар тугади, аммо
Талабалик тугагани йўқ.

Ҳаёт кулги, томоша. Шодон,
Ялқов эрлар, кўриб келинлар:
Кечалари «Ҳамза»да ҳамон
Зўр қўзғолон қилар келинлар.

Тагин унда элнинг соппа-соғ
Бир ғарибин чалиб пул жини,
Деворини қулатиб осон,
Тилла топгач, бўлади жинни.

Тунларнинг ой — жоми баланду
Базмларнинг жоми баланддир.
Бир қўшнимнинг номи баланд-у,
Бир қўшнимнинг томи баланддир.

Утди, йиллар тугади, аммо
Талабалик тугагани йўқ.
Ҳануз ғамгин кузга бепарво
Пахтазорда аскиялар шўх.

Эй, одамзод, бахтнинг ошиғи!
Севги борки, бордир фироқ, зор.
Кулги борки, бордир қон йиғим,
Бахт бор бўлгач, бахтсизлигим бор!

Менинг дардим — қатъалар дарди,
Жавобгарман, айбдорман бу кун —
Озодликда юрган қуллару
Қамоқдаги маҳбуслар учун...

Ватан! Ватан сингди қонимга.
Ватан — меҳрим, севинчим, нолам.
Ватан, Ватан — «Мени қуёшга
Кўтаргин», деб ўтинган болам.

Ҳаёт — кулги?! Томоша?! Йўқ, йўқ!
Кулмаса Ер, юрагим кулмас.
Талабаман... Бу кун қўшиғин
Бу кунларда тугатиб бўлмас.

Юрарканман Ватан кўксида,
Кўзимда нур ва танамда жон,
Ҳар лаҳзаси унинг — сессия,
Ҳар қадами унинг — имтиҳон!

1985

ХОНГУЛ

Термизлик бир ёзувчининг айвоши деворига Хонгул аталмиш Бухоро буғусининг калла суяги осиб қўйилган. «Пайгамбар оролидан топдим, бўрилар ғажиб кетган экан», деди у...

Хонгулим, жон гулим, қани кўзларинг?!
Қани лабларингу эрка иягинг?..
Ваҳмали, аянчли, о, азизларим,
Кўрдим гўзалликнинг калла суягин.

У, мўъжаз ўрмоннинг этакларида
Кўрган не кўзларни этган эди лол.
Энди бурун катакларида
Овчи чумолилар изгир бемалол.

Раққоса эди у тирик чоғида,
Шамоллар — муганний, дарахтлар — гижжак.
Чақмоқ шохларининг оралигида
Энди ин қўйибди чевар ўргимчак.

Хонгулим, жон гулим, жонингга жондош
Дарахтлар оралаб учганинг недир?
Сайёдлар дастидан қочиб, ўрмондош
Бўрилар қўлига тушганинг недир?

Бир оз пешонангда тук қолибди, о,
Сен гўё тириксан, елдай елурсан.
Тонгни шохларингда кўтариб гўё,
Тунларнинг қаъридан чиқиб келурсан!

Пайгамбар ороли — менинг юрагим,
Бўрилар еб кетар оҳуларимни!
Бағримга санчилар баъзан суяги
Ўлган кийикларнинг — туйғуларимнинг.

Хонгулим, жон гулим, аҳволим ёмон:
Қаршимда чинқирар кўзлар косаси. —
Сени ғажиб кетди бўрилар, аммо...
Аммо топиб келди инсон боласи.

У, калла суякдан қон юқин артди,
Айвон деворига осди уриниб,
Токи тирикликнинг ваҳшийликлари
Одамзод кўзига турсин кўриниб!

1983

АРМИЯГА КУЗАТИШ

Эшелон
Эшилиб жўнашга тайёр.
Исмсиз туйғулар тўполонида
Кўзингиз йилтиллаб кулади — қатор
Оппоқ қалпоқларнинг пешайвонида.

Хайр,
Хайр, йигитлар!
Хайр!

Унутманг,
Бир буюк Ватан эрур бу, —
Хайр, йигит бўлиб жўш, болам, деган.
Унутманг,

Бир буюк халқ эрур — кулгу
Ва йиги аралаш «Хўш, болам!» деган.

Хайр,
Хайр, йигитлар!
Хайр!

Икки йил —

Бир суврат, қувноқ ва тетик,
Сулувлар ўтганда боқасиз ташна.
Чиданг, оёқларни гажиса этик,
Чиданг, белингизни қисганда тасма.

Хайр,
Хайр, йигитлар!
Хайр!

«Қария»лар билан ҳали қувнайсиз —
Хат келса, бурунга тушади чертки;
Картошка арчасиз,
Пиёз тўғрайсиз —
Ватанга хизматнинг бўлмайди чеки.

Хайр,
Хайр, йигитлар!
Хайр!

Бегона ерларда
Мусофир ҳислар
Қийнаса, гумону ўйлар бўлади.
Ишонинг,
Кутади вафодор қизлар,
Ҳали қўша-қўша тўйлар бўлади!

Хайр,
Хайр, йигитлар!
Хайр!

Хаёлни йигинг сиз,
Қуролни олинг,
Отишни, қувишни ўрганиш шартдир.
Ер тепиб,
Ер тепиб,
Ер қадрин билинг,
Озод юрмоқ учун булар керакдир.
Хайр,
Хайр, йигитлар!
Хайр!

Сизга Усмон Азим — лейтенант, шоир
Бўзлаб, эмаклашни ўргатди бир кез.
Улишни ўргатган ўтган урушлар,
Яшашни ўрганинг Ватан учун сиз!
Хайр,
Хайр, йигитлар!
Хайр!

Турли элу элат
Олис маконда
Қўшиққа солганда туйгуларини,
Сиз ҳам ёниб куйланг туркий лисонда
Эргаш Жуманбулбул туркуларини.
Хайр,
Хайр, йигитлар!
Хайр!

Гарчи поёни йўқ дунёси ичра
Не йўлу не манзил кутади сизни, —
«Ой бориб, омон кел!» нидоси ичра
Ота юрт, она тил кутади сизни!
Хайр,
Хайр, йигитлар!
Хайр!

1985

ТАСАВВУРИМДАГИ БОЛАЛИКТЕПА*

Қасрим менинг, о, Болаликтепам менинг,
Ой-қуёшга яқин турган Каъбам менинг!

Ажаб, инсон сенингдек соф тепа кўрган,
Боши узра тинч, зангори қажа кўрган.

Ҳаммопишу чиллак ўйнаб омон-омон,
Бола бўлиб кулган сенда яхши-ёмон.

Одам сенда кезиб, кўнгли қўшиқ бўлган,
Ошиқ териб, ошиқ ўйнаб, ошиқ бўлган.

О, Болаликтепам менинг — ўйим менинг,
Усдим, аммо етмас сенга бўйим менинг. —

Билмагансан, тепалигим, завол надир,
Билмагансан, уруш надир, қамал надир.

Сен тўлгансан бир осуда нафасларга,
Сен истеҳком бўлмагансан нокасларга!

Сенда инсон бахтиқаро бўлган эмас,
Ҳеч эрк сўраб мотамсаро бўлган эмас;

Бўлган эмас юракларнинг олалиги, —
Сенда ўтган Одамзоднинг болалиги!..

1984 .

*Термиз яқинидаги қадимий қаср.

БЕРУНИЙ ГЛОБУСИ

«...Оралиқ кесим ўлчами
ўн зиро бўлган Ер курраси-
нинг ярмини ишладим. Унинг
сиртига кенглик ва узунлик-
ларни чизиб қўйдим. Аммо...»

Беруний

Тинглаб, тушдим тигроққа
Абу Райҳон нақлини:
Азм этибдир қурмоққа
Юмалоқ Ер шаклини.

Ярми битгач, кўз бўлса,
Дўстлар кўзи тушгандир.
Дўст — гар ярим дўст бўлса,
Демак, ярим душмандир.

Ҳукмдорлар жафода
Сирқиратгач суягин,
Ярим жаллод дунёда
Ярим бўлди юраги.

Оҳлар уриб: адашдинг,
Бу қандай қасд?! — деди у;
Менинг айланган бошим —
Курраи Арз! — деди у.

Ҳайқирдилар: — Ер мулкини
Елғиз худо яратган!..
Ярим қолди глобус —
Оғзини кўкка қаратган..»

Егочданми қурганди,
Қўл келганди қоғоз, лой, —
Уни аниқ кўрганди
Ярим кеча, ярим ой.

Мен куярман, ёнарман
Тарих билан келиб дуч.
Ярим тунлар қийнайди
Ярим хаёл, ярим туш.

Мен сўз десам ғазабдан,
Кечир, азиз шарқий ер,
Султонларни кўргансан —
Ярим хотин, ярим эр.

Қонлар ютиб, мозийни
Уйласам тонг, пешинда,
Ярмин айтсам сўзимнинг,
Ярми қолур ичимда.

Ушала ярим курранинг
Ғадир-будир, оласи —
(Фалак шоҳид!) ҳам ерининг,
Ҳам юракнинг яраси...

Ҳув, ярим ер шаклида
Кезган ойнинг бўлаги —
Шарқнинг ярим дунёга
Маълум бўлган юраги...

1984

ДОҒЛАРЖА* ҲАСРАТИ

«Уйлардан уйларга ўтгандек кўчиб,
Китобдан китобга сакрайман чўчиб.
Бетига чопаман ҳар кун нечанинг,
Кўзларим ғажийди қаро кечани.
Тўрт ён ташланаман боғланган итдай,
Озодлик ҳидини сезмайман қитдай.
Боғлиқ бўлса ҳамки занжир, ипларда,
Овоз эркинлиги бордир итларда. —
Эгамнинг қўшнисин товшим тўйдирар,
Этга игна қўшиб, мени ўлдирар,
Мен эса — муттаҳам, беор аҳлидан,
Тирилавераман одам шаклида!
Асли ўлганман-у, яшайман, тушун,
Бир човли ватанни севганим учун».

1984

ТААЖЖУБ

Кўзингда афсуну алдоқ элтасан,
Қулогингда ажиб болдоқ элтасан.
Сеҳргар бўлсанг ҳам, ўз эгасига
Бундай гўзалликни қандоқ элтасан?..

*Фозил Ҳусни Доғларжа — ҳозирги замон турк шоири.

АЛПОМИШНИНГ БОЙСУН-ҚҰНҒИРОТГА ҚАЙТИШИ

Алпомиш чоҳдан чиқиб... Бойсун-Қўнғирот элига қараб келаётир; тоғларга, боғларга, сурув ва йилқиларга, нору норчаларга қараб, булар кимники? — деб сўраб келаётир. «Алпомишники» деганининг бошини силаб, «Ултонники» деганини саваб келаётир...

Назар солдим, таниш тоғлар кўринди,
Тоғ бошида кумуш қоғлар* кўринди.
Кўзларимга сўлу соғлар бир замон
Ўзимники бўлган чоғлар кўринди:
Ҳей, жўралар, таниш тоғлар кимники?
Ҳей, тўралар, кумуш қоғлар кимники?

Ортада қолди жанглар — урув-қирувлар,
Насиб экан Бойсун элда юрувлар.
Оҳ, кўзимга кўринди-ку сурувлар:
Қўнғироқли бу сурувлар кимники,
Сурув боққан ҳув сулувлар кимники?

Давринг кепти, яйрабсан, қулзодалар,
Онам соғми, тирикмикин оталар?
Оҳ, кўзимга кўринди-ку подалар:
Пода боққан ҳув оталар кимники?
Кипригимда бу шодалар кимники?

Эгнинг юпун, кўнглинг ярим, қорнинг оч.
Туябоқар бўлиб даштда ёйдинг соч,
Воҳ, кўнглим-а, воҳ, синглим-а, Қалдирғоч.
Сенга етган бу озорлар кимники?
Сўйла, чўккан ҳув мазорлар кимники?

*Қ О Ғ — тоғлар бошидаги қўлмаклар.

Иилқи борар, тойчоқлари гижинглар,
Кимникидир манов қолин хуржунлар?
Сўйланг, қирлар, кимнинг бўлди Барчинлар?
Сўйланг, ерлар, тулпор отлар кимники,
От ҳайдаган манов зотлар кимники?

Мендан нима қолди, қурир мадорим,
Болам — элим қўлиндаги ёдгорим,
Ростин сўйла, Барчин, бағри абгорим,
Тирик етим бўлган болам кимники?
Ғаним ичра қолган нолам кимники?

Уфқларга боқадирман чалажон,
Сўнгги қасос кунларига яра, жон,
Тилинг бўлса, сўйла, дўстим, Қоражон,
Карвон юрган бу майдонлар кимники,
Сахроларда куйган жонлар кимники?

Чўпонларга боқдим бағрим тилиниб,
Қалтирайди, очолмайди дилини,
Ким тугди бу бурро элнинг тилини?
Сўйланг, ахир, бу яйловлар кимники?
Қултой бобо, ҳув, ўтовлар кимники?

Бош кўтариб қара, бобом, Қултойим,
Алпомишни қайтиб бергай худойим,
Фақат аввал ростин сўйла, кўройин,
Боши эгик ҳув одамлар кимники?
Бу давронлар, бу оламлар кимники?..

Алпомиш кўзини туман босган Қултой бо-
бога ўзини танитди... Бу кўп қадимги дoston.
Мен бир бўлагини ўзимча такрорладим. Алпо-
мишнинг яна нималар қилганини бошқалар
айтаверсинлар...

1984—85

* * *

Симлар ёйди ёмғир... Эзилди.
Бағримга кир — сенга толеман.
Бошинг узра титраб эгилдим —
Бугун сенинг мажнун толингман.

1984

* * *

Узоқ-узоқ қарайман,
Яқин-яқин келар у.
Секин-секин сўрайман,
Кескин-кескин қарар у.

Катта-катта кўзлари
Эзиб-эзиб, яшнар-о.
Митти-митти оёғин
Майда-майда ташлар-о.

Тотли-тотли тил-мас бу,
Сулув-сулув сайрайди —
Чучук-чучук чанқовуз
«Биюв-биюв» чорлайди.

Майин-майин сўз айтса,
Эриб-эриб бисотим,
Ширин-ширин кўринар.
Аччиқ-аччиқ ҳаётим.
Сирли-сирли ўйлару
Йиғлаб-йиғлаб, кулдирар,
Куйиб-куйиб куйлару
Кулиб-кулиб ўлдирар!..

1984

ЖАЗО

Сенинг яшнаб турган кўйлакларинг бор,
Едимга солади хушбўй кезларни.
Ҳаётнинг торгина йўлаклари бор,
Тўқнаш келтиради гоҳо бизларни.

Сен мени кўрмайсан, пайқамайсан ҳеч,
Утасан жимгина бошингни эгиб.
Сен мени сезмайсан, пайқамайсан ҳеч,
Қўлларим қўлингга кетса ҳам тегиб...

Тунлар жим кезаман тинч дарахтзорни,
Бир қасос сезаман тинч шамолларда.
Узун сочларингнинг ҳасрати бордир
Жимжит йиғлаётган мажнунтолларда.

Ахир, ёнаётган юракларингни
Қисматим юзига қараб отсанг-чи!
Бошингни ҳам қилган гуноҳларимни
Узимнинг бўйнимга оссанг-чи!

Нега жим яшайсан, сокин яшайсан?!
Сезмайсан, қўлларим кетса ҳам тегиб.
Оламда мен йўқдек, ҳеч пайқамайсан,
Яшайсан жимгина бошингни эгиб.

Мен эса тирикман ҳаёт бағрида,
Тирик ўкинчлардан ёнган қалбим бор.
Лекин мен биламан, сенинг қалбингда
Узимнинг...

қаровсиз қолган...
қабрим бор!

1979

СЕВИЛГАН ЮРАК

Фарёд бўлур, обод бўлур, гоҳ
Вайрон бўлур севилган юрак.
Бағрин юлдуз куйдирса ҳам, оҳ,
Осмон бўлур севилган юрак.

Дард бағишлар кесакларга, ҳей,
Боқар кўкда мушакларга, ҳей,
Севилмаган юракларга, ҳей,
Армон бўлур севилган юрак.

Орияти омон бор учун,
Шуур тирик, ҳис бедор учун,
Диёр учун — Еру ёр учун
Қурбон бўлур севилган юрак.

Чидар, қийнаб ўтга ёқсалар,
Иғводан дор айлаб оссалар;
Агар унга ҳайрон боқсалар,
Ҳайрон бўлур севилган юрак.

Она юртнинг майсаларига
Етиб, маъюс най чалар экан,
Ногоҳ рақиб найзаларига
Нишон бўлур севилган юрак.

Қаерга ҳам кетарди қочиб —
Елғиз Ватан руҳнинг ривож;
Яширмоқнинг йўқдир иложи —
Достон бўлур севилган юрак.

1985

-

СЕВИЛМАГАН ЮРАК

Мен забунман. Тун қўйнида қаро тунман,
Тунд бағримга зиёларни кимдан сўрай?
Ўзим ерман, ўзим само — мен очунман,
Ўздан ўзга дунёларни кимдан сўрай?!

Ишқим барбод бўлди обод шаҳарларда,
Барча кулди, мен йиғладим баҳорларда.
Юрак шабнам бўлиб томган саҳарларда
Осмонимга зуҳроларни кимдан сўрай?!

Кўкдаи сўра хаёлимнинг ҳурларини,
Ердан сўра пешонамнинг шўрларини.
Мендан сўра сен дардларнинг турларини —
Мен дардимга даволарни кимдан сўрай?!

Сен тунларни — ялдоларни мендан сўра,
Хатоларни, савдоларни мендан сўра,
Сен кўзингга зиёларни мендан сўра —
Мен кўксимга ҳаволарни кимдан сўрай?!

Нетай, бордир бу тоғларнинг орасида
Оёқ изи — юрагимнинг ярасида.
Шафқат йўқдир ул кўзларнинг қорасида,
Оқ меҳрли қароларни кимдан сўрай?!

Малак, сенинг малаклигинг ёлгон экан,
Фалак, сенинг фалаклигинг ёлгон экан!
Юрак, сенинг юраклигинг ёлгон экан,
Сенга бошқа самоларни кимдан сўрай?!

Мен кўзимдан ёшлар отиб йиғлай, дўстлар.
Кўксингизга бошлар отиб йиғлай, дўстлар,
Тош бағримга тошлар отиб йиғлай, дўстлар.
Йўқотмишим сиймоларни кимдан сўрай?!

Юраккинам, наво иста, нидолар қил,
Е навосиз жонгинамни адолар қил.
Сўра, етти иқлимларга садолар қил —
Мен умримга наволарни кимдан сўрай!..

1985 .

ВАЗНСИЗЛИК ҲОЛАТИ

Фазогирлар коиногда
Унутармиш аслини —
Енгил бўлиб қолар эммиш,
Йўқотармиш вазнини.

Дўстлар! Ерда ҳаёт оғир,
Кўзлардаги ёш оғир;
Елкадаги бошдан кўра
Кўкракдаги тош оғир.

Гар қодирсиз, кўкка учиб,
Синаб кўринг, жўралар,
Е фазода кезганлардан
Сўраб кўринг, жўралар, —

Вазнсизлик ҳолатида
Учиб юрган дамлари
Енгилмикин у ёқларда
Бу дунёнинг ғамлари?..

1985

Қорлар — ўрилмакка маҳкум оқ майса.
Қарайман ўтмас тиг — кун нурларига.
Уйлайман: сен ҳеч вақт ғамгин боқмайсан
Кўмилган тоқларнинг қабрларига.

Ховлинг... Кунботарга қараган уйинг. —
У ерда энг шаффоф қишларинг кечар.
Толе эъзозда энг ширин ўйинг,
Қўш умринг, хайрли тушларинг кечар.

Азал сеникидир юрак — ёниқ эрк —
Қишнинг осмонига сочилган мушак.
Аммо шеърим учун эшикларинг берк,
Етиб бормас сенга бу ёниқ тилак.

Ҳаммаёқ — оқ кумуш. Оёқлар сөзди
Қадрсиз кумушнинг ингроғин, оҳин.
Бунча қиш юртининг давлати кенгдир!
Аммо дардгоҳ экан унинг даргоҳи.

Кезаман. Аёз оқ гулларни чизган
Деразангни кўриб ўйга толаман...
Тунлар қаҳратоннинг захрини сезган
Ўзбекистон билан ёлғиз қоламан.

Маҳзун термуламан сатрларимга,
Руҳимда туманлар айланур узоқ.
Оқ йўллар тилайман оқ шеърларимга,
Уларнинг мақсуди, сарзамини — оқ.

Улар етиб борур қай манзил томон,
Қай маъсум кўнгилни балки поралар.
Сенга етиб бормас фақат ҳеч қачон
Шўрлик сатрларим — бахти қоралар..

1983.

О М О Н Г У Л

Хонамга шахт билан киради дўстим,
Дейди: «Ишқ тугади! Энди тамом йўл!
Вокзалга чиқайлик,
Сессия битди,
Омонгул кетади бугун, Омонгул!»

Эргашиб жўнайман бесўз, бетанбеҳ,
Вокзалга етамиз... Ҳаёт — мунглиғ най.
Бир юз саксонинчи — «Тошкент—Душанбе»
Поезди турибди жўнамоққа шай.

Топамиз, еттинчи вагон — бул,
Дераза чўмибдир ипак зиёга.
Битта даричадан ўша Омонгул
Сокин виқор билан боқар дунёга.
Омонгул кетади, Омонгул.

Бу ширин ҳаётнинг алами аччиқ,
Сўзлар эзгилайди ёмон дилимни:
«Дўстим, унинг билан орамиз очиқ;
Фақат... сўнг бор кўрай Омонгулимни!»

Беомон экан-ку, кўзинг, Омонгул,
Исминг-ку ватанда оздир, Омонгул,
Емон гул экансан, ўзинг, Омонгул,
Исмингга уйланса арзир, Омонгул.

Бошқа не ҳам дердим нафасим ростлабди
Дўстимнинг сўзларин, фарёдки, бесўл
Бўгилиб, ҳаллослаб-ҳаллослаб
Такрорлаб кетади телба паровоз:
Омонгул кетади, Омонгул.
Омонгул кетади, Омонгул!

Ерга дод дейинми ёки осмонга,
Руҳни ёмон яраладинг, Омонгул. —
Муҳаббат ҳурмати, дўстим томоша
Бир бор қарамадинг, Омонгул!

Менинг ҳам кўксимда бир омон гул бор.
Исми ўзга унинг, аммо аён — гул.
Тиканларинг билан бағримда мангу
Омон бўл, омон кул, омон гул!

...Бу ёғи жимжитлик.
Додлар юраклар.
Юраклар устидан поездлар кечар.
Дўстимнинг сўзларин шум гилдираклар
Ҳижжалаб борадир Қумқўрғонгача:

Омонгул ке-тади, Омонгул.
Омонгул ке-тади, Омонгул.
Омонгул ке-е-тади, Омонгул

1985

ЛАЗГИ

(Лазги — тиббиёт олами-
га алоқадор, қайта тирилти-
рувчи куй эмиш).

Симлар титрай бошлайди,
Куй чиқади авжига
Ва жон кира бошлайди
Бармоқларим учига.

Панжаларим тирилар,
Бурилади билагим.
Елкаларим қалтираб,
Титрай бошлар... юрагим.

Сезаянман, мана, мен,
Жисмим аро жон кезар.
Омон, омон, омон-эй,
Томиримда қон кезар.

Рақс этаман гулдираб,
Жўш уради ғайратим!
Сўнгра тирила бошлар
Секин-секин... ҳайратим:

Куй янграркан нечун, оҳ,
Титраб кифти — тоғлари,
Чиқмас Паҳлавон Маҳмуд
Саганани ағдариб?!

Куй титраркан, забтида
Титрар экан ҳаётим,
Титраб-титраб чиқмасми
Ухлаётган Қиётим?

Куй янграркан, садёлар
Ер қаърига сингмасми? —
Суяклари қисирлаб
Абу Райҳон чиқмасми?!

Гурганжнинг бир гарпичи
Узра озод тўлғониб,
Бир рақсга тушмасми
Жалолиддин тулпори!

Лазги, лазги, лазгижон,
Омон, омон, омон-эй.
Огаҳийнинг тирилиб
Чиқмагани ёмон-эй!

Чиқмасалар гар улар
Дил мулкани тўлдириб,
Лазгижон, мени қайта
Кўя қолгин ўлдириб!

1984

ХИВАДАГИ ТУЯ ҲАЙРАТИ

Қалта минор, дебсиз, тўймайсиз қараб,
Тепасига чиқиб қиласиз ўйин.
Мен ҳам ҳайратдаман: бор экан, ажаб.
Менинг бўйнимдан ҳам узунроқ бўйин.

Барча меҳмонларга мен-ку бир эрмак.
Лекин ҳайрондирман, айтайин чиним:
Анов мақбарага ўхшасам керак —
Суратга тушасиз устимга мивиб.

Зиналар... Қарайман бўйнимни чўзиб,
Ту дунё бепоён ёбонга ўхшар.
Азнов кўп оёқли қасрлар ўзи
Олис йўлга чиққан карвонга ўхшар.

Биз — бирмиз. Қўшилиб бораверамиз.
Сурат олдирасиз, айлаб шўхликлар.
Бир чиқиб тушасиз — қолаверасиз,
Сиз икки оёқда юрган шўрликлар!..

1983

ЯШИЛ ШАҲАР

Айтдим-ку, мен ажаб жаҳонгаштаман!
Бажариб дўстларга берган лабзни,
Елғиз китоб ўқиб, берилиб тамом,
Беармон сайр этдим Шаҳрисабзни.

Уйинг қуруқ бўлса, китобни қучиб,
Кезиб, очиларкан кишининг таъби.
Энтикдим, Гагарин фазога учиб,
«О, яшил сайёрам!» дегани каби.

Кўрдим сувратларни — яшилдир шаҳар,
Кундуз — қуёш яшил, тунда — ой яшил.
Унда ариқ яшил — яшилдир сувлар,
Унда тарих яшил — Оқсарой яшил.

Гарчи бу китобдир... Сайр этиб, учиб,
Англадим, ҳис қилдим мен бир рамзни:
Яшил сайёрани севмоқлик учун
Севмоқ керак экан Шаҳрисабзни!

1985

САФАР САЙИС

«Бу дунёда шафқат йўқ, ёд йўқ —
Хотира йўқ, бирор имдод йўқ.
Энди додга етгувчи зот йўқ!..»
Додлай деса, тилида дод йўқ —

Сафар сайис ёлғиз, беқарор,
Боши кал-у, кўнгли сал нозик.
Эгар-жабдуқ — энди бир ёдгор,
Отбоқарлик — афсона ҳозир.

«Мана шу зўр мактаб ўрнида
Зўр отхона бўлган, болаларим!
Душманимни куйдирарди-да,
Отларимнинг олов ёллари...»

...Маккор экан лекин кампири,
Эркак кўзин ёшлади-кетди:
Олтмиш ёшда сайис чолни ҳам,
Дунёни ҳам ташлади-кетди.

Хомушгина яшар сайис чол,
Улишга ҳам иккиланади.
«Бошимиз кал, кўнглимиз нозик»,
Дейди, бағри тилкаланади.

Кулай деса, сабот йўқ унда,
Додлай деса, тилида дод йўқ.
Улай деса, зурёд йўқ унда,
Боқай деса, колхозда от йўқ...

1985

ТЕРИМЧИ ҚИЗЛАР

«Ёр-ёр» айтар теримчи қизлар...

Қуёшни осмонга келин қилади,
Тушликни шийпонга келин қилади,
Қундузни юлдузга келин қилади,
Чарчоқни қўшиққа келин қилади! —
«Ёр-ёр» айтар теримчи қизлар.

Анов тракторга — арава келин,
Анов ҳайдовчига — трактор келин.
Далани оралаб сарала келин,
Керакдир, керакдир, керакдир келин! —
«Ёр-ёр» айтар теримчи қизлар.

Енгчани билакка келин қилади,
Белини этакка келин қилади,
Пахтани хирмонга келин қилади,
Орзуни армонга келин қилади,
Кузни қаҳратонга келин қилади! —
«Ёр-ёр» айтар теримчи қизлар.

1985

* * *

Тонгда самолётлар уйғотар мени.
Дераза зириллар, эшиклар қақшар.
Ватан осмонида — уйлар устида
Тонгда учиб юрган одамлар яхши.

Уйқум учиб кетар учоқлар билан,
Исмим Мирзо менинг,
ётаман тўлиб,

Онамнинг бағрида ётган сингари
Кулбамнинг ичида гужанак бўлиб.
Кулбамдан чиқсам мен — демак, тугилсам,
Исмим Мирзо бўлар бугун ҳам.

Мен ҳануз ётаман,
Аста уйғотаман

тасаввуримни:

Чўзилган йўлларнинг кўрпачасида
Чинорлар ўлтирар чордона қуриб,
Бошларин чангаллаб турганга ўхшар.
Кўраман букилган тиззаларини;
Томир-оёқлари минг йил увишмас,
Чинорлар
Еш ва шўх дунёга қараб
Бошларин чангаллаб ўлтирар минг йил.

Тераклар ўлтирмас,
Узун гавдаларни зўрға кўтарган
Илдизларни кўриб,
увишади юраклар.
Уткинчи елларга чапаклар чалиб
Тик туришга маҳкум умрбод
Оёқлари мажруҳ тераклар.
Улар чапак чалар учоқларга ҳам.

Мен терак эмасман,
ҳануз ётаман,
Аста уйғотаман хотиротимни:
Талаба эдим мен — баъзан оч эдим,
Сўнгги тангаларим мендан уялган —
Чўнтагимни тешиб, йўл топиб,
Қостюм астарига қамалган.
У пайтлар Иккинчи ётоқхонанинг
Гиштин баданлари яланғоч эди,
Бизнинг хотиралар энди сувалган.

Унда талабалар ухлайди ҳануз —
Ҳар турли шеърларнинг одил ҳақами.
Уларни уйғотар
Йўлакдаги «шип-шип» товушлар —
Саҳархез қизларнинг юмшоқ қадами.
Улар тонгда ухлар донг қотиб,
Тан қотар, руҳ қотар, ўй қотар.
Уларни уйғотар «Тарих», «Фалсафа»,
«Сиёсий Иқтисод» уйғотар!
Тонгда самолётлар уйғотар мени.

Уйлайман, уйғонмиш оппоқ имконлар —
Ватан осмонида учоқлар рақси.
Қайси манзилларга бўлса ҳам, тонгда
Учиб кетаётган одамлар яхши.

Мен ҳануз Мирзоман, ётаман тўлиб,
Онамнинг қорнида ётган сингари
Ер шари ичида гужанак бўлиб.
Бошимда чарх уриб айланиб юрган
Фазовий кемалар уйғотар мени.

Мен ҳануз ётаман,
Аста уйғотаман сўнг қўлларимни:
Сийпалаб кўраман — юзларимда ёш.

Сенга бир сўзим бор, товушсиз айтсам
Тушун ва асраб қўй, Она-сайёра;
...Мен сенинг қорнингда йиғладим..
Бир куни туғилсам — бағрингдан кетсам,
Исимни Машраб қўй, Она-сайёра!..

1984

АТИРГУЛ ҲАҚИДА ИККИ ШЕЪР

I

Гуллар оқшом чоғида
Уйга толар эмишлар.
Қуёш ботган тарафга
Қараб қолар эмишлар.

Сўнг барчаси субҳидам
Сал ийманиб, нозланиб,
Қуёшни кутар эмиш
Шарқ томонга юзланиб.

Фақатгина атиргул,
Соғинч доғлаб кўксини,
Қуёши кетган йўлдан
Олмас эмиш кўзини.

Терс томондан кун чиққач,
Тўлиб шабнам — кўзёшга,
Ҳайрату араз билан
Қайрилармиш қуёшга.

...Мен бир — сафар одами,
Йўлда кечар ҳаётим.
Гулим, дилда ёнади
Бир илтижо, бир додим.

Бу дунёда йўл кўпдир.
Гулим, умрим — хаёлдан:
Гоҳи жанубга ботиб,
Чиқадирман шимолдан.

Атиргулим — севгилим,
Мен қайларда елмайин,
Кетиб қайси кўчадан,
Қайси йўлдан келмайин,

Кўзларингни қадаб қол
Қуёш янглиғ дилимга,
Келгунимча қараб қол
Жўнаб кетган йўлимга!..

II

Лабларимга табассум кўчди.
Сени ўйлаб ҳайратим чексиз.
Шоир сўзи ёдимга тушди:
«Бунча содда, бунча ўзбексиз!»*

Қуёш ботгач, жоним, Атиргул,
Маъюсгина ўйга толасан.
Шундан кетди, шундан келар, деб
Мағриб томон қараб қоласан.

То тонггача бошинг эггансан,
Жим пойлайсан қуёшнинг йўлин.
Сен ҳам жуда содда экансан,
Сен ҳам ўзбек экансан, гулим.

1984

*җ. Фулом сатри.

АНДИЖОН ТОМОНЛАРДА

Абдунабининг шеъри

Рост сўзимга ишон, деб сўйладим ёлгонларни,
Дўст тугдим телба хаёл, девона тугёнларни.
Лекин мудом истадим бир яхши замонларни —
Даракларинг борми, ёр, Андижон томонларда?

Не тонг, исмингни айтиб тонгни уйготар бўлсам,
Не бахт, кулгу — нур сочиб тонг каби отар бўлсам!
Мен Тошкент томонларда гуноҳга ботар бўлсам,
Кокилларинг бўлсин дор Андижон томонларда.

Қиргин-қиргин йилларнинг қоронгу ҳижрони бу,
Сумбул-сумбул сочларнинг самога исёни бу.
Жон чеккан жувонларнинг чиқмай ётган жони бу —
Гар бор бўлса Куйганёр* Андижон томонларда.

Ишқинг қўлда торимдир, садолари шод бўлсин,
Ул сайраса, ёлғону гам қасри барбод бўлсин,
Юз турли маконларда минг турли фарёд бўлсин,
Қўлларимдан тушса тор Андижон томонларда.

Умид телба ошиқнинг мушкулин осон қилгай,
Дард чекканлар шодлик ҳам кўрсалар гумон қилгай.
Наҳот энди кетдинг, деб юрагим фиғон қилгай,
Таралса бир «Ер-у-ёр» Андижон томонларда.

«Анда жоним» деган сўз тарихлардан баёндыр,
Гар қадаминг бежодир, гар ниятинг ёмондыр,
Оёқ боссанг, парча ер чинқирмоғи аёндыр —
Бобур Мирзо жони бор Андижон томонларда.

1984

*Қишлоқнинг номи.

ТОШКЕНТДАН ГАПИРАМАН

Баллада

Дўстлар кўп, лекин
Дўстга зор бўлади баъзан бу кўнгил.
Кетаман: кўчалар, бозорлар — Пўшт-пўшт!
Дўстлар! Бу ёқларга келмадим мабодо
Кўз қидириб юрган бир дўст?..

Аввал кўзлар кетди, дўстим Ислом, —
Ибтидоси йўқотишларнинг.
Кўп кездим мен Ўзбекистон далаларини
Жавоб истаб ҳасратимнинг таажжубига.
Бир кўзларни кўрдимки,
Чўкиб кетсанг арзир тубига.
Аммо тополмадим ўша кўзларни.
Гоҳо Сарносиё кенгликларидан
Ул кўзлар
Қараб турган каби туюлган кезлар
Сўзлар бўғзимда музлар...
Қани у дунёлар, қани у сўзлар, дўстим Ислом?!
Ўетди: Тўққизинчи синф,
 ўнинчи синф.
Кетди кўзлар, кетмади
Юраклардан исёнкор ҳислар, дўстим Ислом

Табиат ўзгариш палласи
Кўнглида алами бор йиғлар, дўстим.
Кўнглида алами бўлганлар
Хазонлар фаслида зор йиғлар, дўстим.
Менинг ҳасратимга борми ниҳоя —
Кузда оёқ боссам, хазонлар йиғлар,
Қишда оёқ боссам, қор йиғлар, дўстим.

Дунёда кўз деган дунё бор экан!
Буни кўзимизга англатган — ўша
Дугоналар бўлди, дўстим Ислом.
Дугоналар бизга бегоналар бўлди, дўстим Ислом
Сенингдек, менингдек оқиллар
Девоналар бўлди, дўстим, Ислом!

Мен ҳеч қачон йиғламасман, йўқ,
Фақат осмонимда булут йиғлайди,
Фақат тунларимда сукут йиғлайди;
Фақат заминимда сойлар йиғлайди,
Фақат юрагимнинг майдонларида
Ҳали тош бўлмаган жойлар йиғлайди.

Мунглуғ шоирларни кўп кўрдим —
Кузга раҳми келиб бўзлармиш!
Япроқларни бирма-бир териб
Қайта тақинг йўқса шохларга!
Қайғу бўлибдими хазонрезлик ҳам —
Одамрезликлар бор оламда,
Ватанрезликлар бор, дўстим Ислом.
Кузга раҳм на ҳожат,
Ўзга раҳм қилиб бўзлайлик.
Кўзларини йўқотган
Кўзга раҳм қилиб бўзлайлик.

Йилларим ортидан чиқиб келади
Кўзларимга қараган кўзлар...
Кезаман, бадавлат осмон
Бошимдан сочганда кумуш тангалар.
Дейман: хайриятки, пулнинг тили йўқ.
Йўқса,
Юзхотир қилмасдан бизнинг дўстликни,
Қичқирган бўларди эгнимда пальто:
«Мен — Исломнинг пули».
Йўқса,
Занжир тишларини гичирлатиб
Оёғимда этик қичқирар:
«Мен дўстнинг пулиман...»
Биз-ку бу дунёда диёнатнинг сипоҳларимиз.
Ишонамиз: дўстлик умри узунлигига,
не қарзларнинг узилишига,
ўлмаган ишончнинг ўлмаслигига.
Аммо... Хайриятки, пулнинг тили йўқ;
Йўқса юмшоққина қундузлар,
Мўмингина қўзилар исёнлар қилар
Киборларнинг азиз бошида.
Йўқса,
Бировларнинг хотинлари бўйнида
Чинқирарди тилла занжирлар
Бировларнинг исмини айтиб;
Ё катта шаҳарнинг
баъзи хомуш машиналари
Эгаларин қўрқувга солиб
Исмларни сигнал қилиб еларди;
То ёлғонни ўргангунича
Қанча ҳақиқатни айтиб келарди.
буюмлар...
Аммо, хайриятки, пулнинг тили йўқ.

Дўстим Ислом,
Хали: «Ким, дейдилар, бу дўстинг Ислом?»!

Ким ва унга багишлов нечун?!
Ҳайратга соламан дўстларни:
У ҳам мен каби
Кўзларни қидираётган одам,
Кўзларни!..

Мен баъзан қарайман
Ўзбекистон гербига — Пахта!
Бу ҳам бахт-а, дўстим Ислому!
Биз бепоен пахтазорларда
Йўқотганмиз ўша кўзларни.
Мен излайман ҳамма нарсадан:
Ердан, осмондан, шеърдан, дostonдан.
Мана, бизга абадий хитоб:
Излайлик,
Севгимиз бор Ватан гербида, дўстим Ислому!

Кезишни севаман, осмон
Дур томчилар сочган маҳаллар,
Кезишни севаман, осмон
Бошимдан сочганда кумуш тангалар.
Бетига қарамадим, қарамасман
«Эллик тийин», «ўттиз тийин»ларнинг:
Бир кун лтоереямга машина чиқар!
О, инсон орзуси нечоғ ожиз-а, дўстим Ислому.
Йўқ!
Менга ишончинг ўзи мўъжиза, дўстим Ислому!
Дўстлар кўпдир, лекин
Дўстга зор бўлади баъзан бу кўнгил.
Кетаман: кўчалар, бозорлар — Пўшт, пўшти!
Дўстлар! Келмадими бу ёқларга мабодо
Кўз қидириб юрган бир дўст?!

Кезишни севаман, осмон
Бошимдан сочганда кумуш чечаклар.
Эсингдами, дўстим,

Майли, «Муқбил тошотар» дея
таъналар қилсинлар, дўстим Ислom.
Юксакроқ, юксакроқ кўтарайлик,
 бироқ
Осилиб... турмайлик... устун сингари
Ҳақиқатнинг панжарасига...

Яна уфқлардан садолар келур:
Қандай кўзлар эди у?
У кўзлар, дўстим Ислom, кулар эди,
 сўзлар эди.
Кўзларимиз бўзлар эди...
Дунёда Муҳаббат деган дунё бор.
Агар уни кўрмаган бўлсанг,
Тушунтирмақ мушкул, эй, рафиқ,
Биз йўқотган кўзлар
 уфқларни кўзлар эди,
Демак, барча кўзлар сингари
Оддийгина, қарогина кўзлар эди...

Дўстлар кўп, лекин
Дўстга зор бўлади бу кўнгил.
Кетаман: кўчалар, бозорлар — Пўшт, пўшт!
Дўстлар! Бу ёқларга келмадим мабодо
Дўст қидириб юрган бир дўст?..

1984—85

МУҲАББАТ ХИЁБОНИ

Туркум

I

Зўр оғриқ бор бу хиёбонда,
У меҳрли одам кутади.
Аммо ундан замон-замонда
Дупур-дупур отлар ўтади.

У йўқотмас алвон тусини —
Ёнур йилнинг тўртта фаслида.
Бу хиёбон лойиҳасини
Ким яратди юрак шаклида?!

II

Шаҳар ўртасида фаввора йиғлар,
Дарди улуғ экан — ошкора йиғлар,
Сен учун мана шу бечора йиғлар,
Фақат сен йиғлама, гулим, йиғлама!

Дунё аламлари соврилсин, йитсин,
Хатолар кул бўлсин, ғавғолар битсин!
Бу умрим садқайи кўз ёшинг кетсин,
Фақат сен йиғлама, гулим, йиғлама.

Ҳолинг аён сенинг — беркитгинг келмас:
Умринг ҳамроҳини тарк этгинг келмас,
Менинг ҳам кўнглимни оғритгинг келмас...
Фақат сен йиғлама, гулим, йиғлама.

Рухимда гулдираб само ўқрасин,
Дилимда буралиб дарё ўқрасин,
Сен учун умрбод Мирзо ўқрасин,
Фақат сен йиғлама, гулим, йиғлама!..

III

Қундуз. Ёмғир. Атроф қоронғу.
Садо бермас, садолар бермас
Юрак, юрак — музлаган чолғу.

Қундуз. Ёмғир. Атроф қоронғу...
Чувалчанглар унсиз алаҳлар.
Телбала нар титраган боғу
Қийшиқ томлар, қия дарахтлар.

Иягида кулгичи бор бахт
Наҳот, фақат менга кулмайди?! —
Ҳамма нарса кўринар аён —
Ҳеч нарсани кўриб бўлмайди.

Қундуз. Ёмғир. Атроф қоронғу.

IV

Қирмиз рангга ошно бўлдим, бас,
О, уятчан гулим, ҳаётга
чорла мени.
Мағрибга эмас,
Қуёш сенинг чеҳрангга ботган.

Еногингдан чиқар яна ул,
Менга ўзинг гарбсан, ўзинг шарқ!
Юзинг чизмоқ учун қаламни
Юрагимга ботирмоғим шарт!

V

Осмон яқин, ахир,
Ер юмшоқ, ахир!
Гиёҳлар чўнг, ахир, юлдузлар йирик!
Сўйлагин биргина ривоят — нақл,
Уни жоним билан эшитай тирик.

Осмон жуда яқин,
Бир оғиз сўз айт,
Е учиб юраин юлдузлар териб.
Ер жуда юмшоқдир,
Бир оғиз сўз айт,
Е унга бемалол кетайин кириб!..

VI

Сен ернинг юзида мавжудсан, гулим!..
О, мана, атрофда баҳор ўлани.
Бизнинг тунларимиз бўлади сўлим,
Бизнинг турмушимиз ширин бўлади.

Бизнинг турмушимиз ширин бўлади,
Аччиқ шароб ичиб қутлайди дўстлар.
Ширин ҳаёт учун тўрхалталарда
Ўзим ташигайман аччиқ пиёзлар.

Мен сени хорижга олиб бораман —
Римгаю Парижга олиб бораман.
Мен сени элтаман бутун дунёга,
Лондонга ва... Сурхондарёга.

Емғир бўлиб келгин — булутсан, гулим,
Нур бўлиб кўнглимни овутсанг, гулим.
Кўксимда ёнгувчи бир ўтсан, гулим...
Сен ернинг юзида мавжудсан, гулим!

Бизнинг турмушимиз ширин бўлади.
Мен ҳар не ғам йўлин боғлайман, гулим.
Мен нега бағримни тиглайман, гулим,
Нега аччиқ-аччиқ бўзлайман, гулим?!

...Сен ернинг юзида мавжудсан, гулим!

VII

Бу йўллардан кимлар келмади?!
Бир ёғи — тепалик, бир ёғи — жарлик.
Фақат сен келмадинг,
Фаҳрим, келбатим,
Сен учун бу йўллар бўлмас хатарлик.

Айлана йўлларнинг тиканлари, оҳ,
Не-не оёқларга санчилди.
Меҳрибон иргайлар тебрангани чоғ
Мен титраб ўйлабман: сан келдинг!

Мен дала гулларин, тоғ дўланасин
Кўп бор сўлгин кўриб, сўлгин терганман.
...Бу йўлларнинг ҳар бирига мен
Гўзаллар номини берганман.

Нечун юрагимда мозорлар кўпдир? —
Марҳума малаклар бунда адашган.
Бу йўлларнинг барчаси, ахир,
Менинг юрагимга келиб туташган.

Фақат сен келмадинг, ҳаёт бекаси,
Бу йўлларнинг асл эгаси!..

VIII

Алам томоғимга тиқилар ҳар зум,
Еш сўрар сўлган гул ё ачкиқ тутун.
Аммо бу дунёда йиғласа арзир
Фақат аёл учун, фақат юрт учун.

Улмоққа баҳона кўпдир ҳар қачон,
Зугуму заҳмату гийбатдир очун.
Улсанг, бу дунёда увол кетмас жон,
Фақат аёл учун, фақат юрт учун!

1985

КЕЛМАС ЁР ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Янграётган тўйлар сендан узоқ эмас,
Нечун дунё кўзларингга тор келадир?
Чиқиб қара, ташқарида кузак эмас,
Болдоқларин ел ўйнатиб ёр келадир:
 Чиқиб қара, ёр келадир, чиқиб қара.

Тутзор аро лашкарбоши — шамол юрар,
Чалинмоқда теракларнинг бургулари.
Чиқиб қара, эшигингга ўзин урар
Шилдир-шилдир хазонларнинг кулгулари.
 Чиқиб қара, ёр келадир, чиқиб қара.

Ташқарида тушинг гуллар, ҳушинг гуллар,
Баланд руҳнинг гули кулар ёш-қарида.
Чиқиб қара, ташқарида кулар йўллар,
Бахтинг кулар бу дунёдан ташқарида:
 Чиқиб қара, ёр келадир, чиқиб қара...

1985

Х О Л

Жуда закий экан асли тақдир ҳам,
Нозик ишорани айлабди уҳда:
У, менинг севгимга бермоқ-чун барҳам
Сенинг иягингга қўйибди нуқта.

РАНГИН ДУНЁДА

Жисминг шуъласидан ўзга оқ йўқдир,
Бир дона холингдан ўзга қора йўқ.
Мовий кўзларингнинг тубида туриб,
Ё фалак! — демоқдан ўзга чора йўқ.

1982

* * *

Кетгил энди ўша ёқларга.
Толеимиз — шўрлик, тахирлик.
Сочиб юбор жим сўқмоқларга
Хотиралар қилса огирлик.

Кетгил энди ўша ёқларга.
Мени тушлар кўриб ухлама.
Дардсизларга, руҳи соғларга
Дардингни айт, лекин... йиғлама.

Кетгил энди ўша ёқларга,
Софу тоза ҳаволар ютгин.
Кўнгил қўйгин собит тоғларга,
Илож топиб, мени унутгин.

1982

* * *

Мен дарахтман, онам-эй,
Юрак — ёлғиз япроғим.
Тошлар тегса, танамнинг
Зирқирайди чапроғи.

О, мен нечук дарахтман!
Йилнинг ёзу қишида
Яшайверар қип-қизил
Барг — танамнинг ичида.

Уни ҳеч ким ололмас,
Узга рангга бўёлмас.
Гўзаллар ҳам китобнинг
Қатларига қўёлмас.

Ут ёниб осмонимда,
Қор босса ҳам жаҳонни,
Сен кўравер жонимда
Гуллаб турган хазонни.

Унинг асл ҳолини
На дўст билгай, на ғаним.
Танҳо сирли бу япроқ
Сеникидир, Ватаним!

Оғир, оғир, беомон,
Танамнинг сал чапроғи.
Мен дарахтман, онажон,
Юрак — ёлғиз япроғим.

1985

САРИОСИЁ УРМОНИГА САЕҲАТ

У пайт... бўйнимизда олов галстук.
У пайт... умримизга сарлавҳа — Кашшоф!
У пайт... қолиб кетди жуда олисда,
Лагерь — соф, юрак — соф,
У пайт дунё — соф.

У пайт савол: нега бўйинбоғ қизил?
У пайт жавоб: бу ранг — боболар қони!..
Кўкракда ҳилпираб турса қон — гўзал,
Бўйинга боғланиб турса қон — шоним!

У пайт Сарносиё ўрмони улкан,
Вожатий опамиз югурган, елган.
Отряд ўрмонга шайланиб турган.
Шундай бўлганмиди?
Ҳа, шундай бўлган!

Урмон тигиз эди, бутазор, шохсор.
Ёз, ахир, ёввойи олмалар пишган.
Бизлар ёпишигандик, қўймаган зинҳор,
Вожатий қўймаган: Қайтинг бу ишдан!

— Уларни ким ейди, опажон, энди? —
Опамиз озгина толган хаёлга.

— ...Уларни ёввойи ҳайвонлар ейди,
Анов ёнгоқлар ҳам айиқ, шоқолга.

У пайт... Сариосиё ўрмони улкан.
Ёввойи ҳайвонлар бўлганми? ...Бўлган!
Йиллар ўтди энди. Вожатий, айтинг,
Ўрмоннинг ярмини қай жонзод юлган?!

Сўйла, қайлардасан, пионер Мирзо!
Сўйла, қайлардасан, пионер дунё!
Кирурман, бир сайҳон жойда турурман —
Ё мен катта, ёки кичикдир ўрмон.

Шохсорлар қаъридан келур бир садо:
— Қани болалигинг?! Бошқасан, бошқа!
Қани оқ кўйлакли давринг, эй, дунё,
Қани болалигинг, сўйлагин бошдан!

Мендан садо қайтур: Мен-ла яшашга
Унинг ҳам ҳаққи бор эди, опажон, —
Ҳаёт ўрмонида болалигимни
Ёввойи ҳайвонлар еди, опажон!..

1985

ГАРЧИ СЕНГА БОР ГИНАМ...

Гарчи сенга бор гинам, етмасин озоргинам,
Эй, вужуди қоргинам, эй, либоси оргинам!

Мен юракка, ёргинам, исминг этдим боргина,
Қилмагай ошкоргина бу ажиб тумморгинам.

Йўлларингда не айб айладим бекоргина,
На гуноҳи боргинам, на савоби боргинам!

На ёнидан жой берур, на жонидан жой берур,
Бу — замини кенгинам, бу — юраги торгинам.

Дийдаси афғон сочур, лаблари ёлғон сотур,
Кўзлари асроргинам, сўзлари бозоргинам.

Минг-минг ошиқ жисмидир ё оёқ остидаги
Бу азиз тупроқгинам — зоргинам, ночоргинам?!

Тилда гар ашъоргинам бирла ўлсам зоргина,
Ишқ элига зоргинам сўйлагай мозоргинам...

1985

ЭЙ, ЖОН, НЕЧУН ЁНУРСЕН?..

Бағри бутун маликанг бу тунда хоб ичинда,
Эй, жон, нечун ёнурсен минг изтироб ичинда?!

Гул кўзида ўзимни кўрдимман-о, ёнурмен
Ҳануз бу ўт ичинда — бу офтоб ичинда.

Секин-секин сузардим сувдан сўраб саодат,
Қалқа-қалқа қайиғим қолмиш сароб ичинда.

Эй, дўст, биродарингман, мадад берай деганлар,
Нетай, рақиб эканлар асли ниқоб ичинда!

Мен ишқда эркни истаб, овораларни кўрдим —
Бири туроб ичинда, бири шароб ичинда!

Эй, ёрижон, бу фурсат одамлигимни кўрсат,
Токи руҳ ўлса-ўлсин зўр инқилоб ичинда!

Эй, дўстлар-о, бу дардим ошкор этиб нетардим,
Нетарман, ул самарсиз қолса китоб ичинда?!

1985

И С Т А Р А М

Ким дедики, эл аро мен доду бедод истарам? —
Доду бедод ичра эл кўнглини мен шод истарам!

О, нечунким мустарам мен, ўзни ўтга қистарам —
Бу жаҳон ичра муҳаббат мулкин обод истарам!

Истаманг, девона бу руҳимни барбод истаманг,
Ул ситорам ҳажрида кўринса ношод истарам.

Дилга устод истарам мен жисму жоним сирқираб,
Жисму жоним дардига бир қатла имдод истарам.

Бад ниятлар изламанг, мен бахтдами, ҳижрондами,
Барча одам наслининг руҳини озод истарам!

1985

А Ж А Б Д И Р

Эй, дўстлар-о, назмда наволарим ажабдир,
Сўйлаганимда сирли садоларим ажабдир.

Дейман: замона соз-да, одамизот эъзозда,
Бу бехато даврда хатоларим ажабдир.

Кўзимда гоҳи ёшдир, кўксимда гоҳи тошдир.
Бу бахтиёр бошимда савдоларим ажабдир.

Э, дўст, пойимга боқдинг — фақат еримни кўрдинг.
Баланд руҳимга боқсанг, самоларим ажабдир.

Бўронларим ёмонмас, тўфонларим ёмонмас,
Гап йўқки ҳеч, бу сокин саболарим ажабдир.

Шеърсиз ўтган куним йўқ, уним бор-у, уним йўқ,
Тилга чиқмас талотум, нидоларим ажабдир.

Агар мендан кулурсен, омон бўлсанг — кўрурсен,
Замингаю самога ғавғоларим ажабдир!..

1985

Б У Л Ғ У С И

Янги тонгданки садолар бўлғуси,
Эски ғамларга видолар бўлғуси.

Ер, муҳаббат юртига нурлар ёғиб,
Тозаю тоза ҳаволар бўлғуси.

Бу ёнишлар ҳурмати, эй дил, сенга
Бир саодат ҳам атолар бўлғуси!

Вожабким, чархи даввор айланиб,
Дўсту ёрдан ҳам вафолар бўлғуси!

Дард элининг бир синиқ кулғуси ҳам
Қанча дардинга даволар бўлғуси!

Толма, Мирзо, одамизот эркига
Руҳу жонинг гар фидолар бўлғуси —

Сенга Ҳофиздин садолар бўлғуси,
Мир Алишердин наволар бўлғуси!

1985

ИШОНГАЙМАН

Муҳаббатда фақат собит имонларга ишонгайман,
Вужуди хор, бироқ руҳи омонларга ишонгайман.

Ҳама «яхши» деган силлиқ аҳллардан гумоним бор,
Дили — бўрон, тили — чақмоқ «ёмон»ларга ишонгайман.

Баҳорларга ишонгайман, она тупроқ юзига боз
Юзин босган заҳил барги хазонларга ишонгайман.

Бас-эй, маддоҳ, бас-эй, тўти, бас-эй, ширинкалом қимса,
Юрак-бағри куюк, дарди ниҳонларга ишонгайман.

Ишончимни менинг тафтиш этиб, эй, гул, фироқ этма,
Қуёшим кел, дея машриқ томонларга ишонгайман.

Фалак, бў не азоб бўлди, дея куймасман ҳижронда,
Фигонимни ютиб, дийдорли онларга ишонгайман.

1985

* * *

Руҳим ўпич — гул терар
Юлдузларнинг бетидан.
Вужудим чопиб юрар
Шаккок руҳим кетидан.

Болалик ҳам адағиди —
Мендан кетди тебтагим.
Териб юрар у дашту
Далаларнинг чечагини.

Энди бағир ўт олди,
Келди ўзга баҳорлар.
Юрагимдан ўтади
Дунёдаги беморлар.

Оғриқ билан мен мастман,
Мен телбаман созгина.
Фақат шоир эмасман —
...Ёлғончиман озгина.

Алдаганин — бевафо,
Хиёнаткор демам, йўқ.
Улар... бир оз сержафо,
Бир оз шаддод, бир оз шўх.

Бу дунёга арзирли
Бир покиза ҳислар бөр,
Ширин-ширин орузли
Сулув-сулув қизлар бөр.

Сотқинларни — шарманда,
Қаззоб демам, хатодир.
Улар ахир ватанда
Ватанидан жудодир...

Шоирмасман аслида,
Турса руҳим исёни,
Фақат баъзи-баъзида
Соғинаман фазони.

Шоир халқнинг ўглиман,
Дилим гоҳо эзилиб,
Айтар сўзим чиқади
Қофияга тизилиб.

Шоир деманг, тавба денг,
Жоним сизга садақа.
Тилим шунақа менинг,
Нутқим менинг шунақа!..

1984

Аммо сен...

Бир содда «Кетдик!»инг билан
Фазога бошладинг бутун оламини.
Сенинг бир сўзингда Тарих кўролди
Ердан занжирларин узган Одамини!

Кейин «Кетдик!»ларим каттариб кетди,
Неча бекатларда тирилдим-йитдим.
Кетдим. Кета-кета кўнгил кетидан,
Сенинг парвоз этган ёшингга етдим.

Англадим: айланар бу зангор замин
Қораси, қизили, оқлари билан,
Телбалари билан, соғлари билан,
Айланар вафодор бевалари-ю
Турли хонларнинг доғлари билан.

«О, мовий сайёра! Салом! Омон бўл!»
Янграр фазогирнинг ҳайрати кўкда.
Бешоён меҳр бу,
Муқаддас Ер бу —
Юракнинг куйинги сингари нуқта.

Баъзан кетгим келар. Кўзголгин, дейман,
Вужудим — шиддатли тайёрам, Кетдик!
Бу ердан кетайлик, Онажон, дейман,
Дейман: мовий сайёрам, Кетдик!

Аммо...

Ўзга эди сенинг «Кетдик!»инг.
Фазога бошладинг бутун оламини...
Содда бир сўзингда Тарих кўролди
Ерининг занжирларин узган Одамини!

1984

ТАБРИК

Тугилдинг. Отаннинг кўкраги баланд.
«Ёширлар ёғалоқ, эчки соғалоқ...»
Иигладинг. Биринчи йиғилар билан
Сени табриклайман, дўстим чақалоқ!

Мушт каби каттариб бораркан юрак,
Демакки, дунёда қолмайди ўчлар:
Қутлуғ бўлсин сенга, эй, жажжи гўдак,
Мана шу тугилган биринчи муштлар!

Бир жуфт дарёси бор, даласи-тузи,
Ҳовлилар гирдида деворлар — четан:
Милгайсанг, қолганин кўрурсан ўзинг,
Сенга мубораклар бўлсин шу Ватан!

1983

СЎНГИ ЭРТАК

Сўнги Эртак ногоҳ узилди,
Ҳаёт охир битказди кунин.
Дир-дир титраб қолган боланинг
Кўз ёшига ювдилар уни.

Фарёд уриб тўрт ён чоңдилар,
Иигладилар зорлаб, уриниб.
Сўнги Эртак узра ёндилар
Боланинг оқ тасаввурини.

Сўнги Эртақ бошида нолон
Ғолиб ҳаёт бир фигон этди.
Сўнгра уни маъюс оломон
Елкаларда кўтариб кетди...

1979

Ч А М А Д О Н

Бир ўсирин, фориг каби дунё гамидан,
Излиб юрар — қўлларида митти чамадон.

Гоҳ юрар, гоҳ тўхтар, гоҳ пичирлар,
Чамадонда қўлёмалар бор, демак, — шетрлар.

Бу шаҳарда мавжуд каби азал-азалдан,
Биров унга кулиб боқар, биров газабдан.

Жой изларми, бир танишми излаб елар у?
Гоҳ аэропорт, гоҳ вокзалда пайдо бўлар у.

Кўзларида бир яқин дард сезибманми ё?
Излиб юрган ўша бола... ўзимманми ё?

Ким бўлса ҳам, қўлларидан қўймай юкнини,
Ҳозирини ўйлар фақат, ўйлар бугунини.

Олдирса ҳам оғзидаги ширин нонини,
Баровларга олдирмас у чамадонини:

У, бугунин ўйлаб фақат кезар кўчада —
Ўтмишию келажаги — шунинг ичида!

1983

КАТТА ТАНАФФУСЛАР

Менинг ибтидоний муҳаббатимдан
Кулма, кўзғолмасин дард-афсусларим.
Сенинг қўлларингга термулиб ўтди
Энг узун — энг қисқа танаффусларим.

Гўмолча тўқийсан. Иккимиз жиммиз,
Мақтаб ҳовлисида ҳайқирик, шовқин.
Бизлар бир-бировга аслида киммиз? —
Нироқ ҳам кетмаймиз, келмаймиз яқин.

Қалбимда бир синф боладек сўзлар —
Сиқилиб ётади, багримни тилиб.
Умид қўнғироғин чалса бу кўзлар,
Бари ташқарига чиқса отилиб!

Синфга навбатчи кирар: — Ана боғ,
Боринглар, чиқинглар. —
Қовоғин уяр.
Боғда аламзада рақибим бу чоғ
Шафтоли шохини синдириб қўяр.

Аммо рашк қилгулик ҳолат йўқ бунда,
Юракда гимирлар, чиқмас сўзларим.
Сенинг рўмолчангга термулиб ўтди
Энг узун — энг қисқа танаффусларим.

Кўникдим: учинчи соатдан кейин
Катта танаффусга бўлар қўнғироқ...
Тириклик дарслари бунчалар қийин,
Ҳижрон танаффуси бунгалар узоқ!

Бизларни ҳайдади Вақт — навбатчи,
— Чиқинглар, — деди у турткилаб кифтга,
Энди сукут учун бўлса ҳам, айт-чи,
Қайтиб кирамизми ўша синфга?!

Иўқ, сукут кетмайди, ниятим барҳақ,
Мен ошкор этаман қайтмай шахтимдан;
Майли, кимдир кулсин, кулсин бутун халқ
Менинг ибтидоний муҳаббатимдан,

То ҳаёт синфидан олиб кетмай бош,
Сўнги танаффусга чиқмай, айтайин:
Мен яхши кўрардим сени, синфдош...
Мен яхши кўраман сени, Ватаним!..

Шеърим парвоз қилсин, сўзларим учсин
Юртимнинг ҳаётбахш шамолларида.
Сен эса рўмолча тўқийсан маҳзун
Умрбод Мирзенинг хаёлларида.

Оҳ, менинг илк дардим, илк афсусларим,
Энг узун — энг қисқа танаффусларим.

1983

ИЛҚ СЕВГИ. ХАЛҚ. ВАТАН

Бу туйғу — шисонга энг олий аьмол.
Умрим фидо бўлсин шу соф отриққа..
Лекин сиз минг дафъа бергансиз сабол
Минг турли шоирга — семиз, ориққа.

Минг йиллик дарз бордек сўнгакларимда,
Мана, қаршингизда турибман қақшаб.
Турибман (қозургам — кўкракларимда)
Егочдан йўнилган ҳайкалга ўхшаб.

Сизнинг қошингизда доду вой билан
«Ишқдан доғ қолди» деб ўқиганлар шеър.
Дўстларим! Миллион йил аввал ҳам толиб,
Тепасида доғли ой билан,
Доғли гулни олиб,
Доғли юракларни олиб айланарди Ер!

Илк севги... Қўшни қиз..
Ўтар-да кетар!
Унга эр топилар, сизга-чи, хотин.
Лекин юрт севгиси «илк» бўлиб ўтар,
Эл меҳри бир бўлиб ўтади, бутун..

Кичик жусса билан бир замон Ленин
Егочлар кўтарган, тахта кўтарган.
Бу замон бутун эл уқалаб белни,
Ердан осмонга,
Макондан маконга
Миллион тонналаб пахта кўтарган!

Миқти гавда билан Ленин бир замон
Элларни кўтарган — исён кўтарган.

Бу замон ҳайбатли машиналарда
Бутун эл
Боғлаб бел,
Галлалар ташиган, сомон кўтарган.

Даштларда кўтарар деҳқон қиз, улус,
Қуёшнинг тафтини, елга суяниб.
Шоир «Оҳ, севги» деб чиранар маънос
Кўтара олмасдан тўрт қофияни.

Муҳаббат — муқаддас, олтин, деганлар!
Аммо пок минбарда қуритиб силла,
«Ендим, илк севгидан ўлдим» деганлар
Улмай яшаётир қилпиллаб!

Илк севги... Айб йўқдир унда. У — омон.
Шоир титрайверсин тиловат қилиб.
Бошлар қалқиб турган залдан шу замон
Сиз бир хат юборинг жасорат қилиб:

«Сиздан кураш кутар, гул, севги ва ҳис,
Бу ёқда ота халқ, табаррук Ватан:
Бемалол минғирлаб яшайверинг сиз,
Фарёд чекаверинг илк муҳаббатдан!..»

1983

УЗБЕКНИНГ

(Устозларга эргашиб)

Тарихларга кўмдим мен ҳам ўзимни,
Халқим, сенга берган экан тўзимни!
Дедим тунлар тинглаб «Қарокўзим»ни:
Битармикин ҳеч достони ўзбекнинг!

«Олтин ёруқ» сочган туркий садолар,
Хўби битик тошидаги нидолар,
Бугун буюк тилсим бўлган имлолар —
Кечмишлардан бир нишони ўзбекнинг.

Узршондир* — гоҳ ялангтўш чиқмишдир,
Сарбадордир — бошин дорга тикмишдир,
Юртга қасос уруғини экмишдир
Жисми билан ҳар ўғлони ўзбекнинг.

Ал-жабрнинг жабрин чекиб сабр-ла,
Ал-Хоразмий ёнди охир қабр-ла,
Баҳор чоғи мен йиғлайман абр-ла,
О, ватанда куйган шони ўзбекнинг!

Ушал қотил, ганимларга бир ўқдек
Улмас қасос ниш отадир уругдек:
Саҳналарда ҳукм айтур Улуғбек —
Яъни, Шукур ал-Бурҳони ўзбекнинг.

Гоҳ Коҳира, гоҳи Лондон кезгайдир,
Ҳиндистонда ўз-ўзини излайдир,
Мозий кезиб келажакни кўзлайдир
Неча Ҳамид Сулаймони ўзбекнинг...

Мағрибга ҳам етган дунё талашиб,
О, Йилдирим, ҳолинг надир адашиб?!
Тарих ичра келди доим алмашиб
Гоҳ тантана, гоҳ армони ўзбекнинг.

*Узрушонлар — Искандарга қарши курашган маҳаллий халқ.

Юнон келди — кулки бўлди оқибат,
Мўғул унинг мулки бўлди оқибат,
Қолган араб туркий бўлди оқибат,
Қолаверди қизиқ қони ўзбекнинг.

Жайхунлари жаҳл ила боққандир,
Сайхунлари сарсон бўлиб оққандир,
Дўстларга ҳам, душманга ҳам ёққандир
Зарлар сочиб Зарафшони ўзбекнинг.

Кечмиш кетди Бойқаронинг отида,
Элнинг оҳи — Алишернинг додида,
Тарик неча эврилса ҳам, ёдида
Ҳануз нотинч Хуросони ўзбекнинг.

Мозий улус кўнглин канда айлади,
Юрт йиғлади, ганим ханда айлади,
Бир Ватанни пароканда айлади
Неча беку, неча хони ўзбекнинг.

Ҳофизлари завол топди — бу не сир?
Уламози қурбон бўлди, эй, қодир,
Ер юзида шаҳид бўлса бир шоир,
Ҳануз қақшар устихони ўзбекнинг!

Ажаб эрмас, демиш Завқий, Авазлар,
Бир инқилоб бўлган экан ҳаваслар,
Охир рўёб бўлиб ўшал нафаслар,
Еруғ бўлмиш кенг жаҳони ўзбекнинг!

Инқилоби фидоликдан кулибдир,
Жанг йиллари юрт деб қурбон берибдир,
Қачон ёлғиз ўзиники бўлибдир
Бу дунёда ширин жони ўзбекнинг?!

Вужуди Ер, хаёллари кўк бўлиб,
Яшар, қалби Ер шарига ўқ бўлиб,
Яшил чизиқ ўтган алвон туғ бўлиб,
Ҳилпирайдир шараф-шони ўзбекнинг!

Ўйнар-қулар, жанжал қилар болалар,
Бармоқларин ханжар қилар болалар,
Кўчаларни гоҳ чанг қилар болалар —
Бу бир гўзал галаёни ўзбекнинг!

Заҳмат, меҳнат унинг шонли қуйдир,
Шахдин кўриб, баланд бошлар қуйдир,
Шийпонлари унинг жондош уйдир,
Далалари — кенг айвони ўзбекнинг.

Еши ўтар — баланд тоғлар қаримас,
Суви оқар — зўр дарёлар қуримас,
Уйдан азиз меҳмонлари аримас,
Очиқ диёр — дастурхони ўзбекнинг.

Неча овул, кентлардаги шеваси —
Бу «Девони луғотит турк» меваси,
Олисларни кўзлаб-кўзлаб теваси
Бораётир зўр карвони ўзбекнинг.

Ииллар ўтур, сен бор бўлгин, онажон,
Замон ичра бедор бўлгин, онажон,
Келажакка сен ёр бўлгин, онажон,
Фарзандингга ғамхўр бўлгин, онажон,
Ўзбекистон — онажони ўзбекнинг!

1984

ТАРЖИМАЛАР

Ҳофиз Шерозий

* * *

Гар зулфининг йўлида хато кетса — кетибдир,
Бизга қаро холидин жафо кетса — кетибдир.

Ул ёр хирманида ишқ барқи куйса — куймиш,
Шоҳ жабри биз гадога раво кетса — кетибдир.

Дил хотири тариқат йўлида йўқ, кетир май,
Кўрган кудуратинг ҳам сафо кетса — кетибдир.

Севги сабот сўрайдир, кўнгилгинам, сабр эт,
Малол келса — келибдир, хато кетса — кетибдир!

Дилдор гамзасидин дил хор ўлса — ўлибдир,
Жонону жон аро можаро кетса — кетибдир.

Сўз аҳлидин малолат аён келибдир, аммо
Даврадошлар аро тек низо кетса — кетибдир.

Ҳофиз айбини, вонз, айт, нега хонақоҳда
Ёғлабсен эрк оёгин, қўй-о, кетса — кетибдир.

Жонон жамолисиз жон жаҳди жаҳони йўқдир,
Киминг жонони йўқдир, ҳақ сўзки, жони йўқдир.

Ҳеч кимда дилситоним бир кўрмадим нишонин,
Ё хабаримми йўқдир ва ё нишони йўқдир.

Ҳар шабнам-о бу йўлда юз баҳр эрур оловли,
Дард улки, бу — муаммо, шарҳу баёни йўқдир.

Қўлдан бериб бўлурму фароғат манзилини,
Эй, сорбон, чекинғил-ки йўл поёни йўқдир.

Эгик қоматни чанги ишрат оҳангии айтур,
Тинглаки пийр пандин, асло зиёни йўқдир.

Риндлик русумин эй, дил, сен муҳтасибдан ўрган,
Ул маст эрур, кишининг андин гумоли йўқдир.

Елга берибдур айём Қорун ганжини охир,
Кўнғил қулогига айт-ки зар ниҳоми йўқдир.

Гар шам ўзи рақибинг, яшир ҳоли ғарибинг,
Боши кесик у шўхнинг банди забони йўқдир.

Ҳофиздай бандаси йўқ ҳеч кимсанинг жаҳонда,
Ҳеч кимсанинг санингдай, зеро, султони йўқдир!

Дедим: Лабинг қачон-о бир комрон айлаюр?

Деди: Наки деюрсен — кўзга, шу он айлаюр!

Дедим: Миср хирожин айлдюр талаб лабинг.

Дедики: Бу талабда бир оз зиён айлаюр.

Дедим: Ким ул, даҳонинг нуктасига тоғди йўл?

Дедики: Бу қиссани ул нуктадон айлаюр!

Дедим: Самад-ла ўлтир, санампараст бўлма.

Дедики: Ишқ унга ҳам бунга равон айлаюр.

Дедим: Майхона завқи гамни олур дилдан.

Деди: Яхшидир, улким, дил шодумон айлаюр!

Дедим: Шаробу хирқа мазҳабга одат эрмас.

Деди: Қабул мазҳаби пири мугон айлаюр.

Дедим: Лаъли лабингдин мен кексага не суддир?

Дедики: Бўса болдур, ул навқирон айлаюр!

Дедим: Қачон хўжа ҳажла* томон боргай?

Деди: Қачонки ой-у зуҳро қирон айлаюр!**

Дедим: Дуойи жонинг этмак Ҳофизга шондир!

Деди: Етти осмон дуойи жон айлаюр!

*Ҳажла — чимилдиқ.

**Қирон айламак — яқинлашмак. Осмон ил-
мига кўра, ой билан муштарийнинг (зуҳронинг) яқин
лашуви яхшилик ҳолати экан. Ташбиҳ шунга ишора-
дир. (Таржимон)

* * *

Салоҳ, биздин не истарсен-ки, мастларга сало дебмиз,
Ажиб маст наргисинг даври саломингга дуо дебмиз.

Менга майхонанинг очил эшикни, хонақоҳ беркдир,
Ишонгил, гар ишонмассен, шудир сўз, биз адо дебмиз.

Сенинг кўзингдин эй, соқий, хароб бўлдим, хароб бўлдим.
Вале дўстдин бало келса, яна минг марҳабо дебмиз!

Муруват этмасанг бизга, пушаймонлиг бўлур охир.
Унутма ҳеч бу маънони-ки, хизматдин санго дебмиз.

Дедим: қаддинг эрур шамшод-у, ёндирди хижолатлар,
Нечун айтиб бу нисбатни, бу бўҳтонни расо дебмиз!

Жигар нофам каби қондир—қародир, чин жазодир бу—
Қаро зулфингга сўз айтибмиз-у, чиндин хато дебмиз.

Узинг оташсан-у, Ҳофиз валекин ёр ёнмайдир,
Демак, гулдин шикоятни сабога нораво дебмиз.

* * *

Ена келгайдир Юсуф Канъонга шоён, ғам ема;
Кун келиб, қайғу уйи бўлғай гулистон, ғам ема!

Мунглур ул кўнгул яна кулгуси, кўнглинг бузмағил,
Шўрлиғ ул бош ўлгуси кўкларда шодон, ғам ема

Э, қушим, умринг баҳор ўлса, чамаи тахтида боз
Гул чодрин бошга тортгайсен, хушилхон, ғам ема.

Юрмағай бизнинг муродга гарчи гардун икки кун.
Қолмағай бирдай бу даврон ҳоли яксон, ғам ема.

Сирри ғайбдин ноумидлар ўлмағил, бордир ҳали —
Не ўйинлар парданинг ортида пинҳон, ғам ема!

Ҳолимиз ёр фурқати бирла рақиб қистовида,
Барчасин кўрғай фалак, этгайдир осон, ғам ема.

Гарчи манзил серхатардир, гарчи мақсад кўп йироқ.
Ҳеч бирор йўл йўқки, анга йўқса поён, ғам ема!..

* * *

Гул ёр юзисиз зинҳор хуш ўлмас,
Бодасизин ҳеч баҳор хуш ўлмас.

Гар лолазор йўқ, чаман сафоси,
Бўстон тавофи эй ёр, хуш ўлмас.

Булбул куйисиз сарв ила гулнинг
Рақс айламоғи — бекор, хуш ўлмас.

Боғ ила гулзор хушдир, валекин
Ёр суҳбатисиз такрор хуш ўлмас.

Сиймин бағирсиз, ширин ўпичсиз
Жонона бирлан дийдор хуш ўлмас.

Ёр сувратисиз ақлимни олган
Ҳар неча тасвир-ким бор, хуш ўлмас.

Ҳофиз, бу жонинг — ожиз эҳсонинг,
Этсанг-да они ниссор, хуш ўлмас.

А. С. Пушкин

ОНЕГИННИНГ ТАТЬЯНАГА МАКТУБИ

Бари аён: таҳқирлар сизни
Ушбу мунглиғ сирлар баёни.
Беомон бир қаҳр тўфони
Чулғар магрур нигоҳинизни!

Не истайман? Не мақсад билан
Дил очурман сизга бемалол?
Бир аламли қувончга, билмам,
Мен йўл бериб қўйдим, эҳтимол!

Қўққис, сизни учратиб бир кез
Меҳр нурын найқадим-у, тез
Ишонмоққа чоғланмадим ҳеч:
Хуш одатим йўли беркилади;
Мен ўзимнинг дилгир эркимини
Иўқотмоқни хоҳламадим ҳеч.
Яна бир ҳол айирди бизни:
Қурбон бўлди Ленский, абгор...
Дилга яқин ҳар нимаки бор,
Шундан кейин кўнглимни уздим
Мен ётсираб юрдим. Азоб бу.
Уйладимки, эрк, ором — танҳо
Бахтга эваз бўлур. Э, худо,
Қандай хато, қандай жазо бу...

Иўқ, йўқ, сизни кўрмоқ сафоси,
Изингиздан қолмай қувламоқ,
Лаб кулгусин, кўзлар имосин
Ошиқ кўзлар ила овламоқ,

Узоқ боқмак сизнинг жуссага,
Дилдан туймоқ — не камолат бу,
Қошингизда қотмоқ ғуссада,
Бўзармак ва сўнмак... роҳат бу!

Мен шундан ҳам маҳрумман, фақат
Судраламан айлаб таваккал;
Кун — ганимат, соат — ганимат,
Мен-чи, исроф этаман маҳтал
Тақдир санаб берган кунларни,
Асли заҳми зўрдир уларни,
Мен биламан, умримда бор ҳад;
Лекин уни чўзиб турмоққа
Тонгда амин бўлмоқлигим шарт
Кундуз кунни сизни кўрмоққа...
Қўрқаман, бу мўмин ўтинчда
Нигоҳингиз кўрмасин яна
Манфур макр-ҳийлани ҳеч-да, —
Ва қилмангиз газабкор таъна.
Билсайдингиз, нақадар даҳшат,
Муҳаббатга зорлик жаҳонда;
Ёнмоқ, ақл ила ҳар соат
Ҳаяжонни сўндирмоқ қонда;

Тизларингиз армондир қучмоқ;
Нола айлаб пойингизда зор
Илтижо-ю надомат сочмоқ;
Тўкмоқ, дилда яна неки бор;
Ваҳки, сохта сиполик билан
Қуролланмиш нутқу нигоҳим;
Заруратан сўйлашиб сокин,
Боқгум сизга шодонлик билан!

Уз-ўзимни енгмоғим оғир,
Ночордирман ушбу кезде ман,
Қарорим шул: измингиздаман,
Мен тан бердим тақдирга охир.

Карл Маркс

ТУНГУЛАР

Мен роҳатда яшай отмайман,
Енар экан ўт ичра бу жон.
Мен курашсиз яшай олмайман,
Умр — гафлат бўлмаса бўрон.

Қувонч топсин ўзгалар, майли,
Жанг, сурондан йироқда бўлиб.
Шавқ олсинлар содда истакдан,
Шукр айлашиб, ибодат қилиб.

Кураш! — номли қисмат ёр менга.
Дил ёнади, қонларим қайнаб.
Чегарали ҳаёт тор менга,
Сузмоқ жирканч — оқимга қараб.

Мен қучарман осмонни ўктам,
Олам сиғар бағримга, тайин.
Муҳаббатда ва нафратда ҳам
Енсам, ёнсам дейман бирдайин.

Мен санъатни билмоқ истайман —
Худоларнинг олий инъомин.
Ҳиссиёт ва ақл ила шайман,
Забт этмоққа бутун дунёни.

Мен нима ҳам қилурман бунёд?
Парво қилмай чорлов, шахтимдан,
Кўз ўнгимда қулар кoinот
Тушларимнинг салтанатидан.

Ўликларнинг кураши — ожиз,
Рихлат деган ўша бозорда.
Гивирлайди улар жим, беҳис
Кўз илгамас чархи давворда.

Алмаштирмам бахтимни — бенаф
Нарсаларга, йўқ менда ўчлик.
Дабдабалар — аянчли ва ҳайф,
Элтар жойи уларнинг — Йўқлик.

Ахир, беҳад шитоблар бирлан
Ютар бутун тўлқинлар — бежо
Ва ул хоки харобалардан
Пайдо бўлар янги бир дунё.

Ўзгаришлар — беадад, дунё
Моҳияти бузиш ва қуриш.
Туғилишдан ўлимгача то
Гоҳо қулаш, гоҳида туриш.

Ва шу йўсин руҳимиз ҳориб,
Учиб юрар ўша жаҳонда.
Бизни, яъни вужудларини
Кетказгунча буткул дармондан.

Бўйин суниб амри худога
Учиради бизларни елдек.
Тақдир шудир, демак, дунёга
Дард, қувончни бўлишга келдик.

Шундоқ экан, келингиз, қани,
Оғир, олис йўлга кетайлик.
То кечмасин умр бемаъни,
Хор-зорликда исроф этмайлик.

Эринчаклик — шум асоратда
Умр ўтди деб қилмайлик армон.
Интилишда ва шижоатда
Инсон бўлиб яшайди инсон.

1836

ЖЕННИГА

Сонетлар

I

Женни! Кулавергин! Сен ҳайрондурсан:
Барча шеърларимга, ахир, мен нега
Сарлавҳа қўйибман бир хил — «Женнига»?
Чунки сен дунёда танҳо жондурсан
Жўшқин, тоза илҳом бергувчи менга,
Умид чироғисан, юпанч жонимга,
Қалбни тубигача ёритган нурсан,
Ахир, ўз исмингда сен аёндурсан!
Женни — мўъжизадир поминг ҳар ҳарфи!
Унинг ҳар товуши — қулоққа наво,
Ҳар қайда қалбимда шу оҳанг зарби,
Пок дилнинг сеҳрли эртаги гўё;
Баҳор кечасида ой титроғидек,
Айни олтин сознинг хуш сайроғидек.

II

Исминг-ла, санамай бирон саҳфани,
Тўлгазмоғим мумкин минг битта китоб;

Ки, унда гувлагай фикр гулхани,
Эрк, ният чашмадек айлагай шитоб,
Борлиқ мангу юздан кўтаргай ҳижоб,
Олам шеъриятга айлангай шу тоб,
Ҳам кўкнинг туганмас-битмас ёғдуси,
Худолар шавқию дунё қайғуси.

Мен Женни исмини ўқий олгум тек
Ложувард самодан, сабо-да шодон
У номни келтирар бахт муждасидек,
Мен уни куйларман абадул-абад
Ва шунда барчага бўлурки аён,
Женни исмин ўзи — асл муҳаббат!

1836

ВАТАН МИНТАҚАСИ («180»)

Достон

Ҳурматли йўловчилар! 180-рақамли
Тошкент — Душанбе поездининг жўна-
тилишига беш дақиқа вақт қолди. Ил-
тимос, вагонларга чиқиб жойлашингиз.
Поезд бириичи йўлда турибди...

Паровоз хўрсиниб чиқармай нафас,
Қалбимни ёритар мўътадил зиё:
Поезд бир амаллаб йўлга тушса, бас —
Вокзалдан нарёғи — Сариосиё!

Доира — уч юзу олтмиш градус,
Бу бир тасодифнинг тусмол достони:
Ярим доирани чизганча
Маъюс
Ўкириб жўнайди «Бир юз саксон»им.

Кўзимда бекатлар — ҳайрат сочгувчи,
Шошқин ва паришон одамлар акси
Ва поезд ортидан чиқиб қочгувчи
Параллел изларнинг шиддатли рақси.

Номозхон мўйсафид,
Қартабоз аёл...
Маъсума қизларнинг биллур овози...
То сенга етгунча, Сариосиё,
Қанча туйгуларни кечирмоқ лозим!

Кечирмоқ лозимдир кечмишни қайта —
Сўйлайми, энг гўзал чоғларим танлаб?
Бунда, бекатларда одамлар қайда —
Ватанлар кезади, ажиб Ватанлар.

Дўстлар!

Бу Жиззахми ва ёки Ховос —
Менинг тор кўксимга тўлар ҳаволар:
Дўстлар!
Бекатларда одамлар эмас,
Саҳролар юрибди, улкан саҳролар!

Бекат.

Поездни кутиб, кўз тикиб,
Ватанлар кезмоқда —
Еруғ сийнадир.
Анов гул ёқали паришон йигит
Украин эмасдир, Украинадир.

Бекат.

Иккита қиз. Узун кўйлақлар
Сўйлар Махтумқули дostonларини.
Йўқ, узун сочлари қизларнинг эмас,
Улар Туркманистон товоцларини!

Поезд йўлга тушар,

Узоқ юрар у —

Тун бўйи айланиб чиққудек Ерни.
Осмон гумбазига кўзим тушару
Нигоҳим излайди «Гўри Амир»ни.

Энг улуг бекатда ошиқмас багир,
Тортар хаёлимни минорлар нақши
Ва поезд вокзалдан қўзғолур оғир,
Қўзғолур Қаршига қарама-қарши.

Симёғоч кўтариб турган фонусда
Ҳар гал кўрарканман бир парча зиё,
Дейман,
Бир амаллаб қўзғолсак, бас-да,
Вокзалдан нарёғи — Сарносиё.

Аммо, жон дўстларим, ёруғ дунёда
Бир туйғу бордирким, покдан ҳам покдир.
Бир исм бордирким, унинг қўйнида
Мангу тупроқ бўлиб яшамоқ бахтдир! —

Поездлар хоҳ елсин,
Хоҳ юрсин аста,
Дўстлар, бир фалсафа қуюлар дилга:
Юракдан Ватанга Ватан бермасдан,
Етиб боролмайман ўша манзилга.

1. УМУМИЙ ВАГОН

Очмидим,
Тўқмидим,
Тинчми, сарсонми,
Яқин талабалик замонларида
Кўп юриб кўрдим мен «180»нинг —
Ҳаётнинг ҳар турли вагонларида.

Англадим,
Дил эзган ҳақиқатлару
Ёлгонлар йўлларда аён бўлади.
Кўрдим,
Энг ишончли дақиқалару
Гумонлар йўлларда аён бўлади.

Сухбатлар, баҳслар, ҳукмлар қилган
Забонлар йўлларда аён бўлади.

Одам боласига энг шафиқ бўлган
Зимонлар йўлларда аён бўлади.

Боқсанг узоқларга,
Ердан бошланган
Осмонлар йўлларда аён бўлади.
Боқсанг йироқларга,
Кўкдан бошланган
Ебонлар йўлларда аён бўлади.

Боқсанг олисларга,
Ернинг бир вужуд —
Елғиз инсонлиги аён бўлади.
Бу дардқаш тананинг асли беҳудуд
Руҳи — осмонлиги аён бўлади.

Бу Ернинг жисмида очилган гуллар,
Гиёҳлар йўлларда аён бўлади.
Бу Ернинг жисмини топтаган қўллар —
Гуноҳлар йўлларда аён бўлади...

Аён бўладикки,
Қизиқ тимсољдир
Келишлар,
Кетишлар,
Бекатлар, ҳайҳот.
Бу замин устида гаройиб ҳолдир
Умумий вагонга ўхшаган ҳаёт.

Аён бўладикки,
Тириклик бу — йўл,
Айланма йўлдир бу еру самода.
Машриқнинг қадимий ҳикмати маъкул:
Поёни бўлмаган йўл йўқ дунёда.

Аммо, сиз, ҳаётнинг эй, гултожлари,
Мангу жондошларим,
Азиз инсонлар!
Оламда бир йўл бор, тўкиб ёшларин
Уни ювиб ётур абри найсонлар. —

Ҳақиқат йўли бу,
Эрк ва бахт йўли.
Толганлар бу йўлда аён бўлади.
Манзилга шошганлар ва ёки нолиб
Қолганлар бу йўлда аён бўлади.

Одамзод эртаси,
Эл шони учун
Енганлар бу йўлда аён бўлади...
Ватан, деб, ҳайқариб, жар солиб,
Охир
Тонганлар бу йўлда аён бўлади.

Кулганда, юраги қирмиз қон сочиб
Кулганлар бу йўлда аён бўлади.
Вужуди тириг-у
Валекин руҳи
Улганлар бу йўлда аён бўлади.

Поёнсиз бу йўлга мен ҳам чоғланиб,
Ениб, тўлиб-тошиб кириб борурман.
Оёгим осмондан келган чоғда ҳам
Сомон йўлларидан юриб борурман...

2. ДАШТЛАР — КЕНГЛИКЛАР

Жоним Ўзбекистон!
Яйрар туйғулар
Саҳролар кафтида кезган дамларим.
Кенгликлар қўйнида майда туюлар
Катта шаҳардаги баъзи ғамларим.

Унут, унут, юрак,
Шеър қийноқларин,
Ноширу адабий ходимларни ҳам.
Унут, унут, юрак,
Майхоналарда
Нозли қийшаглаган ховимларни ҳам.

Бу кеч Ўзбекистон сенга юзма-юз,
Куйлагин энг гўзал эртақларингни;
Пойтахтнинг бир турли хонишларию
Саҳронинг минг турли чечакларини.

Урта Осиёнинг «Авесто»сида
Чўлни обод этиш куйланар баланд.
Дил!
Бу кеч кенгликлар истилосида
Ҳазиллаш чўлқувар шеригинг билан...

Юздан софдиллиги аёндыр. Сўра,
Узи чўл дегани бу қанақа гўл. —
Уни қаёққача қувади одам,
Қайгача қочади бу бечора чўл?..

Чўлқувар жилмаяр:
«Чўл — биздан айёр,
Қува бошладингни, ийманиб турар.
Кейин бир юмалаб пахтазор бўлиб,
Оёгинг остида илжайиб турар.

Кейин эгилтирар кўзингга қараб,
Дағал қўлларингдан оҳиста олиб.
Қишгача сўнг баланд хирмонлар тараф
Ўзингни қувади олдига солиб.

Ана!

Карвон-карвон,
Хирмон бўлади,
Карнай-сурнай бўлар, бўлар тўй, нон-туз.
Жиндай жавлон урсак, тўқсон бўлади,
Жиндай ёлғон урсак, бўлиб қолар юз!»

Саҳройи одамнинг юраги — саҳро,
Бу кеч мен ўзим ҳам ҳазилга мойил.
Онажон, Ватанжон,
Бу сенсан танҳо
Мени суҳбатига айлаган ноил.

Онажон, Ватанжон,
Йироқ-йироқда
Милт-милт умидларим ёнар шамлавиб.
Сенинг дардинг ёнар фақат юракда,
Бу кеча майдадир ўзга ғамларим.

Ватанжон,
Маъқулдир хуш тадбирларинг,
Обод этавергин чўлларни қувиб.
Фақат қуримасин жон томирларинг —
Жайхуну Сайхунда тириклик суви.

Сиз яхши одамсиз, чўлқувар дўстлар,
Фақат ҳаддан ошиб, ҳолатин ёмон
Бузиб, таҳқирласак, она Ер бўзлаб
Исёнлар қилади жуда беомон.

Тошкентми, Токио, Лиссабонда
Ашхобод, Мехико...
Сўзга асос бор:
Заминнинг одамга исёнларида
Ҳар ҳолда,
Қандайдир сир бор, қасос бор...

Онажон, Ватанжон,
Жисмим ларзада,
Яқин-йироқларда сўз бор шонингдан.
Мен чидай олмайман лекин, баъзида
Каззоблар сўйласа сенинг номингдан.

Баъзи зотларинг бор, на элга элдир,
На унга эрта хуш, на наслу насаб.
Онажон, уларнинг миллати пулдир,
Онажон, уларнинг Ватани — мансаб.

Кенгликлар қўйнида кенг бўлай, майли,
Паслар деб қийнамай ҳаргиз тилимни.
Онажон, ўзингдан қарздорлик майли
Шудгорлар қилади саҳро дилимни.

Онажон!
Имкон бер,
Сўз бер,
Тугён бер,
Мен сенга бор туйғу — ҳиссимни берай.
Шеъримни — руҳимни бахш этиб, охир
Азиз тупроғингга жисмимни берай.

Дўстлар!
Шу толени бахш этсин тақдир
Сермаҳсул умрининг поёнларида.
Дўстлар!
Тупроқ бўлиб яшамоқ бахтдир
Буюк Ўзбекистон майдонларида.

Достонинг бир ўқдан тўғри кетманти, —
Демангиз, дўстларим, мен важ топурман:
«Бир юзу саксон»ни ёдимда тутиб,
Мен ярим доира бўйлаб чопурман.

Қолаверса, менинг туғёнларимни
Номламанг ҳар турли жанрлар билан.
Мен халқим бағрига оқиб кирсам, бас,
Бағримдаги тошқин наҳрлар билан.

Уйғоқ Ватан билан уйғоқдир руҳим.
Шериклар жим борар — сўз ҳам нокера»
Дардимни даштларга қиламан қувғин:
Поезд соз чалади, куйлайди юрак. —

3. ИУЛ ҚУШИГИ

Поездим тарақлар, шивиллаб кетар
Бу икки кўзимга санчилган йўлим.
Узимдан олдинроқ сен томон етар
Уй, гулим,
 хўй, гулим,
 суйгулим, гулим.

Бу оҳанг нечундир, сенга етмаса,
Сен томон элтмаса, бу йўлим — ўлим.
Бу ёниш нечундир, сенга ўтмаса,
Ен, гулим,
 тонг гулим,
 жон гулим, гулим.

Дилимда, тилимда фақат ҳақ сўздир.
Дилим-да, тилим-да тилим ва тилим.
Етмаса қўлингга, бу қандоқ сўздир? —
Айт, гулим,
байт гулим,
қайт, гулим, гулим.

Сен сойда оймисан, соймисан ойда? —
Ногоҳим етар-у, етмайди қўлим.
Жонгинам бўлди-ку майда ва майда,
Ой гулим,
сой гулим,
вой, гулим, гулим.

Тарихлар эврилур қайта ва қайта,
Утмишу келажак учрашар кулиб.
Утмишим, сен йўқсанг, келажак қайда! —
Кел, гулим,
кул, гулим,
тўл, гулим, гулим.

Аслида мен жимман, тилларим кесик,
Фақат ғилдираклар куйлайди тўлиб.
Борурмиз тунларнинг тинчини бузиб,
Тонг гулим,
шон гулим,
жон гулим, гулим.

4. БОТИНКА ЕХУД ЙЎЛ ҲАНГОМАСИ

Товушни манъ этмиш далалар туни,
Ғақат бир шовқинни бўлмас тақиқлаб:
Поезд — бекатларнинг бу узун тили
Такиллаб боради тинмай, такиллаб.

Такиллаб,
Таъкидлаб боради гўё:
«Зулмат маҳв этолмас тириклик сасин».
Поезд кетаверсин...
Мен этай баён
Ботинка қиссасин — йўл латифасин.

Бир қўшни киради бизнинг бўлмага,
Сўзамол, хушчақчақ, дарвишфеъл «доно»;
Кимса йўқ кулмаган, ҳайрон бўлмаган.
У дейди: — Ботинка ватандир, аъло!

Йўқ, кулманг,
Ҳа, ватан шу ботинка ҳам...
Тиқилиб романтик бир дард томоққа,
Мен дедим: — Муқаддас ватанни одам
Кийиб юраркан-да, демак, оёққа?!

У айтди: — Энг азиз нарса бу замин,
Тупроққа энг яқин — оёқ кийими.
Ер — ватан,
Ботинка — унинг давоми,
Демак, бу ҳам ватан! — деди куюниб.

Тан бердим.
Майсиз ҳам сархуш эдим мен.
Ногоҳ кўзим тушди ботинкасига.
— «Юртингиз» ялтироқ экан, — дедим мен,
Кимдир сал қийқирди хотинчасига.

Аския,
Ҳанюма,
Не латифалар!
Кулардик, кулардик, бормай ҳеч ўйга
Ажабмас, уйқуси бузилган кимдир
Олайнб қараса латифагўйга...

Азонда Қаршига етибмиз. Мени
Уйғотиб илжаяр қўшнимиз келиб:
— Энди, кечирасиз, қарангки буни,
Кимдир... ботинкамни кетибди илиб.

Пиқиллаб уйғонар бўлмадагилар,
Сўзамод хижолат,
Тили айланмас.
— Аблаҳ, ботинкамни менинг на қилар? —
Кулгуси зўраки, гапи бойланмас.

Кейин ўз бекати — Амударёда
(Йигирма дақиқа тўхтаркан поезд) —
Бир арзон ботинка келтирдик.

Жуда
Ҳазил-ҳузул ила хайрлашдик тез.

— Энди ботинкага эҳтиёт бўлинг,
Уша гап — гап бўлса,
Ахир, бу — ҳаёт.
Деди: — Уғирлатиб бўлдим-ку, қўйинг,
Энди нимасига бўлай эҳтиёт?!

Бу бир ҳангомадир, айтдим дафъатан,
Бундан қитмир маъно изламоқ бекор.
Аmmo... гар ботинка бўлсайди Ватан,
Мен кийиб яшардим умрбод бедор.

Ботинка гар Ватан бўлсайди..
Йўқ, йўқ,
Йиртилса, Ватанни бўлмас ямоқлаб,
Мен уни оёққа кийиб юрмасдим,
Қучоқлаб яшардим, фақат қучоқлаб!

5. УЙҚУ

Бу не уйқу —
Дуруст фаҳм қилмасман,
Йўллар юриб, тушлар кўриб ухларман.
Ухлоқманми, уйғоқманми — билмасман,
Бош устида бошлар кўриб ухларман.

Дўстлар!
Зинҳор бағрим менинг хун эмас,
Ҳаёт қаттол эмас, дунё дун эмас,
Ерим дунё,
Бошим узра тун эмас,
Мен қоп-қора сочлар кўриб ухларман.

Дўстим дунё!
Мағрур-мағрур юрсанг-да,
Тўра бошинг билан гаҳи қулсан-да!
Бошим узра кўп чиройлик кулсанг-да,
Тишларингда ўчлар кўриб ухларман.

Отам дунё!
Кўп турфадир манзаринг,
Хорлар этар гоҳ тириклик — мансабинг,
Ухласам ҳам, отам дунё, ман санинг
Эр бошингда ишлар кўриб ухларман.

Онам дунё!
Ахир, бағринг кенг сенинг,
Тушларингда табассум қил, мен — сенинг,
Ухласам ҳам, онам дунё, мен сенинг
Кўзларингда ёшлар кўриб ухларман.

Не маломат, не хиёнат — манингман,
Уйғоқдирман, тўлғоқдирман санингман,
Ухласам ҳам, болам дунё, санинг ман
Кўзларингда тошлар кўриб ухларман.

Ухласам ҳам, уйгоқдирман бағрингда,
Ўлди дема, бир кун ўлган чоғимда,
Дунё!

Сенинг келажагинг ҳақида
Мангу гўзал тушлар кўриб ухларман!..

6. САМАРҚАНД ЧИРОҚЛАРИ

Чироқлар чарақлар. Чироқлар уйгоқ.
Ердаги осмондир Самарқанд ўзи.
Ёқди хотирамда янги бир чироқ
Бир минг тўққиз юзу етмиш уч — ёзи.

Мен — митти, омадсиз абитуриент,
Қайтдим жим,
Ичимга ютиб дамимни.
Ҳақиқат йўқ! — дедим,
Ноҳақлик! — дедим,
Ҳавода силкитиб чамадонимни.

Ҳақиқат йўқ, дедим,
Аммо аслида
Кўрмадим, борлигим жаранглаб, қизиб:
Ҳақиқат бу — Шердор мадрасасида
Ёлган шернинг кўзи — Самарқанд кўзи.

Ҳақиқат йўқ, дедим, вужудим музлаб,
Ёнди, садоланди бирдан тўрт тараф.
Кўрмадим,
Ҳақиқат — гумбазлар, кўзлар.
Муножот қиладир фалакка қараб.

Ўздан нарини кўрмасдан қолган,
Менинг куйган жоним, ёшгина жоним.
Сенинг кўзингмиди пештоқда ёнган,
Эй, сен, жоним энам, эй Бибижоним!

Ҳақиқат йўқ дедим,
Узим кўрмадим
Минорларнинг чақмоқ илдизларини.
Униб чиқмас экан — кўзим кўрмади
Синиқ сополларнинг гул-кўзларини.

Осмондан сўрадим, етмади уним,
Ҳақиқат сўрадим бошим устидан.
Нега сўрамадим ердан мен уни,
Нега сўрамадим оёқ остидан?!

Осмон!
Мўъжизалар туғгувчи осмон!
Тор расадхонада қийнаб жонини,
Муҳаммад Тарағай кўрганди аён
Осмоннинг юлдузли ошиёнини. —

Ҳақиқат эди бу...
Кўрмадим, йўқ. йўқ,
Ҳақиқат ёр эди зар деворларга.
Регистон кўксига теккан эди ўқ,
Тўнлар отилганди зўр минорларга.

Ҳақиқат йўқ, дедим,
Менга у чоғлар
Афроскёб дардли дақиқа эди.
Ернинг тубида ҳам ёнган чироқлар —
Нажотга зор кўзлар ҳақиқат эди!

Зиёрат қилгандим «Гўри Амир»ни,
Мақбара гирдига — ҳар ёқларига
Одам кўмилганмиш...
Уларнинг ёнган
Кўзи санчилмади оёқларимга.

(Дўстим, ёнарми, деб ўлганлар кўзи.
Таъна қилма менга,
Қалбим инонур.
Сен ўлсанг, билмадим, не бўлар ўли.
Мен ўлсам, қабрда кўзларим ёнур!)

Келандим буида тонг қоронғусида,
Шом қоронғусида қайтдим, дил синиқ.
Самарқанд!

Ҳар икки ҳолда ҳам жуда
Ёниқ эди сенинг кўзларинг, ёниқ!

Ҳақиқат йўқ, дедим,
Енди юраклар,
Тошкентнинг кўзларин кўзладим у пайт.
Ҳақиқат эди-ку, ёниқ чироқлар,
Уларни кўрмаган кўзларга лаънат!

Самарқанд!
Тунларинг бепоён, сўнгсиз,
Чироқлар ўйнатур рангу тусларин.
Майли, менинг кўзим абадий сўнсин,
Фақат ёниб турсин сенинг кўзларинг!

7. ТУНГИ ХАЙРЛАШУВ

Энг улуг бекатда ошқмас багир,
Торгар хаёлимни минорлар нақши.
.. Ва поезд вокзалдан кўзғолур оғир,
Кўзғолур Қаршига қарама-қарши.

Хайр,
Тарихимнинг буюк бекати!
Юлдузлари улкан осмоним!
Бош эгиб йиғласам, арвал юватиб,
Сўнг йиллар устимдан кулган осмоним.

Саҳнингга сиғди-ю доною нодон,
Сигмади бир ўсмир шоир жунуни,
Хайр, эшиги тор,
Бағри кенг майдон —
Алишер Навоий дорилфунуни!

Хайр!

Мен кетарман, мен кетарман-ку,
Охир етарман-ку бекатга, холис,
Аммо, шаҳрим, сенинг бардошинг мангу —
Йўлларинг бепоён,
Манзилнинг олис.

Хайр!

Мен кетарман, Тешиктоғлардан
Кўз юмиб ўтарман, дардларим ариб.
Бироқ сен кетарсан кўп узоқларга
Ёнган юрагингни баланд кўтариб.

Поезддан тушдим мен, тун аро баланд
Бирон минорангни илғарми деб кўз,
Вокзал ҳовлисига ўтишим билан
Мен ўртоқ Ленинга келдим юзма-юз!

У дер:

Чархифалак

Археофалакни

Ўрмалар, ўрганар, ўртанар албат:

Қазилмалар аро топилар, шаксиз;

Синиқ нафратлару синиқ муҳаббат!..

Хайр, буюк ҳайкал,

Хайр, эй, ўзим,

Мангу ҳайрат юрти — кулган осмоним.

Хайр, эй, Самарқанд, эй, бедор кўзим —

Хайр, юлдузлари улкан осмоним!

8. ТИНЧЛИК ЧУМЧУГИ

Тафаккур томининг бўғотларида
Ин қурган
Ёдимнинг жажжи қушлари
Умримнинг энг сокин соатларида
Учиб чиқаверар ёруғлик сари.

Ғаройиб ҳолларда кўрдим ман сани,
О, инсон, садқан номинг кетай ман!
Мана,
Қанот қоққан манов лаҳзани
Мен
«Тинчлик чумчуги» дея атайман.

...Буюрди соддадил, оқсоқ муаллим;
Яқиндир зўр байрам — ғалаба куни.
Чиройлик кабутар топинг — маҳаллий.
Мактабда учириб кўрайлик уни!..

Катта кўрсатарди уни ажинлар,
Қалби бола эди, тушуниб бўлмас.
Байрам кун дилини ғусса ғижимлар —
Каптар тополмадик, учириб бўлмас.

У — кўрган қирувчи самолётларни,
Ажал ёғдиргувчи қушларни кўрган.
Байрам кун бизни ҳам шодлаб, шодлашди,
Тинчлик кабутарин кўрмоқчи бўлган!

У — кўрган, жангларда ўру қирдаги
Уликлар устида учган зоғларни.
Йиллар зор кутгандир
Тасаввурдаги
Тинчлик кабутари учган чоғларни.

Касга кўрсатарди уни фақат гам,
Қалби бола эди — бўлмас тушуниб.
Истаги зўр эди, нима бўлса ҳам,
Кўрмоқчи эди у тинчлик қушини.

— Топиб келинг,—деди,—чумчуқ бўлса ҳам!—
Биз қувнаб, ғалвирдан қўйдигу тузоқ,
Тагига дон сепиб, йинги бошланмай,
Чумчуқ тутиб келдик куттирмай узоқ.

Горн ва барабан!..
Кекса ветеран
Сўкиниб нутқ айтди, афти буришди.
Биз кулдик. У деди:
— Билмайсиз теран,
Сўкинмай гапириб бўлмас урушни...

«ТИНЧЛИК» деб ёзилган қогозчани сўнг
Чумчуқнинг бўйнига осиб бир пасда,
Битта оёғига ғалтакип боғлаб,
Ҳавога қўйворди муаллим аста.

Чумчуқ олқишлардан довдирадими,
«Тинчлик» оғирмиди ёки у чоғда,
Дарахтга қўнди-ю, жовдиради-ю,
Уралиб қолди сўнг энг баланд шохга.

Митти жон ТИНЧЛИКни кўтариб
Сирли
Самога солганди асли йўлларин,
Ушлаб қолди уни ғамзада Ернинг
Фалакка чўзилган дарахт-қўллари.

Муаллим кўксидан чиқди бир нола:
— Болалар!..

Бўлмади унинг кутгани.
Дарахтга ёпишдик икки-уч бола
Тинчлик чумчуғини озод этгани.

Биз уни қутқардик.
Эслолмам бу чоқ,
Улдими, қолдими — ёдимда йўқдир.
Соддадиз муаллим ноласи бироқ
Кўксимга қадалиб қолган бир ўқдир.

«Болалар!..»

Қайда ул муаллим — нолам!
У мангу
Кўзлари жолалигимдир
У менинг
Фашистлар, жаллодлар билан
Юзма-юз курашган болалигимдир.

У, Ернинг,
Башарнинг,
Доно замоннинг
Йўқотган покиза, содда олами.
У — ўтмиш одами, демакки, олис
Келажак одами — юрак одами.

...Қарши даштларида поезд юради,
Чумчуқлар кўринар ҳар бир қадамда.
Нотинчдир,
Нотинчдир менинг юрагим
Тинчлик чумчуқлари учган Ватанда!..

9. ҚАРШИ. СОҚЧИТЕПАЛАР

Балки, шодлигисиз дунёнинг — баланд,
Ё балки, заминнинг озоридирсиз? —
Сўйланг,
Сўйлаб беринг, менга, тепалар,
Сиз қайси асрнинг мазоридирсиз?!

Манзилнинг ўғрию тўғриларида
Огоҳсиз,
Кўрасиз — жўшар ҳаётлар;
Тутунлар аримас мўриларидан —
Тинимсиз чекади улкан заводлар.

Кўрасиз юксакдан кенг қирларнию
Қашқа дарёларни, ёғоч солларни.
Кўрасиз
Чўл қувган кампирларнию
Қайсар,
Велосипед минган чолларни.

Кўрасиз,
Қайгадир чўллар кўчади,
Тегрангиз пахтазор, пахта, пахтазор.
Осмонда тизилиб турна ўтади,
Заминда поездлар ўтади, қатор.

Кўрасиз,
Заъфарон исёни билан
Тийрамоҳ заминга гамин тўшайди.
Қассоби,
Каззоби,
Богбони билан
Сагбонлари билан замин яшайди.

Чўкди не қабрлар, чўкмадингиз сиз,
Сиз тиксиз, нуради не кўҳна садлар.
Сиз мазор бўлсангиз, демак, шубҳасиз.
Бордир багрингизда тирик жасадлар.

Сизнинг қошингизда йиллар — капалак,
Оламнинг энг собит асроридирсиз.

Сўйланг,

Сўйлаб беринг менга, тепалар,

Сиз қайси дунёнинг мазоридирсиз?!

Сўрадим, (Ҳамроҳим — очик, чапани,)

— Анов тепаларнинг нимадир оти?

— Билмадим, нимадир... Соқчитепами...

— Соқчитепаларми?! —

Қоламан қотиб.

О, билдим, англадим, тинмас жонимнинг,

Дардим, оғриқларнинг соқчиларисиз.

Улмас ориятим, сабрим, шонимнинг,

Не-не тарихларнинг соқчиларисиз!

О, билдим, англадим, очилур аён —

Юракда бор, ахир, қутлуғ тугуним. —

Соқчитепаларим,

Яшайдир омон

Сизнинг папангизда менинг бугуним.

Болалар...

Болалар сиз ён чопарлар,

Шундай қулунлари бўлсин ҳар кимнинг! —

Улманг, юртимдаги баланд тепалар,

Эй, сиз, соқчилари келажагимнинг!

Ном қўйсам, Спитаменми, Муқанна,

Балки, Жалолиддин бўлур номлари.

Улманг, замон аро олий тантана —

Юрагимнинг юксак истеҳкомлари!

Темир карвонларинг ўтаркан, узун,

Титратиб қаршининг кўчаларини,

Таниб ол,

Иўқотма,

Иўқотма, кўзим,

Буюк Ватанимнинг соқчиларини!..

10. ТЕРМИЗ ЙЎЛЛАРИДА

Деразам ёнидан уйлар айланиб
Утаркан, кўксимга ҳаво тўлмоқда.
Кенгликлар қўйнида сузиб, шайланиб,
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда.

Далалар айланиб дарчам ёнидан
Утаркан, юракда недир бўлмоқда.
Югуриб-югуриб жисму жонимда,
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда.

Мақбара бошида Термизий руҳи
Нидолар қилмоқда, нидо қилмоқда.
Йўллар тарихини ҳижжалаб ўқиб
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда.

Зараутсойимнинг деворларида
Сувратлар тирилиб, йиғлаб, кулмоқда.
Шеробод даштлари ҳаворларида
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда.

Болаликтепамда буюк Ватаннинг
Болалиги билан қуёш кулмоқда.
Чиллак ўйнамоқда Қуёш ва Тарих...
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда.

Ҳув кўҳна шаҳримнинг сардобалари
Тобора чўкмоқда, нураб сўлмоқда;
Лол оғзин очмоқда Бақтр горлари!
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда.

Далварзинтепамда тарихдан гувоҳ
Шатранж доналари титраб қолмоқда.
Қушон давлатидан чиқиб неча шоҳ...
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда.

Қадим туғи баланд эрлар юртида
Эрлар чопилмоқда, нон ёпилмоқда.
Сурувлар кезмоқда қирлар кафтида,
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда.

Найгамбар ороли хилватларида
Суяклар сочилиб, эт ейилмоқда.
Тиканли симларнинг қабатларидан
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда.

Бир аёл келажак кўйлакчаларин
Ҳовлининг дорига бир-бир илмоқда —
Намойиш қилмоқда байроқчаларин!
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда.

Шоир йиғламоқда... Шеърнинг устидан
Жаллодлар кулмоқда, настлар кулмоқда.
Осмоининг остидан, ернинг устидан
Поезд бораётир, —
Термиз келмоқда!..

11. ТЕРМИЗ

Мен уни билмасдим...
Фасллар билан
Насллар дастидан кўриб минг хатар,
Юзма-юз турган не асрлар билан
Мен билан юзма-юз турган бу шаҳар.

Шу ерда тугилиб, шунда уйғониб,
Кезмадим воҳанинг адирларида.
Мен илк бор танидим Сурхондарёни
Рўзи Чориевнинг тасвирларида.

Кўрганим — Бандихон пахтазорлари,
Мактаб — уй. Жазира. Узун сойлари.
Шуларни шеър қилиш мумкинлигини
Менга маълум қилган — Теша Сайдали.

Ҳаёт абадий, деб Шукур Холмирза
Қадим Бақтриядан сўйлади манга.
Шу йўсин, муҳаббат қўйдим мен, тоза,
Ватан остидаги буюк Ватанга.

Ҳозир ҳам ўзим заи жаҳонгаштаман,
Кўрганим — ўзбекнинг икки-уч шаҳри.
Шулар орасида Термизга томон
Тушиб қолган экан қуёшнинг меҳри.

Мен уни билмасдим.
Бу камтарин кент
Яшарди аскарлар урҳоси билан.
Уй-жой, бола-чақа галвасию
Кент
Дунёнинг мўътабар гавғоси билан.

У, етмиш саккизининг савр ойи ҳам
Огриқлар ҳис қилиб жонгинасида,
Яшарди гўё жим, гўё хотиржам
Шундоқ, Инқилобнинг ёнгинасида.

Бу ажиб манзилга, тўзиб ҳар ҳафта,
Афгон шамолининг ҳавоси келур.
Унинг боғларига Бойсун тарафдан
Шоберди бахшининг овози келур.

Термиз Тешасидан* айрилди бир кез,
То ҳануз дўстларнинг далдалари бор.
Лекин бу маъвога олайтирма кўз —
Шаҳарнинг ғаройиб болталари** бор!

Тарих тўзонлари ичра улоқиб,
Мамлакат қуёшин кўтариб бошга,
Келажак кунларга музаффар боқиб
Турган зотлари бор бу юртнинг бошқа.

Шоир, носирлари — ўзин овулган
Ёвқур халойиқнинг чин завқларидир;
Аср елларига кўксини тутган
Жанубнинг кўп қаттиқ дарахтларидир.

Юзма-юз турибмиз
Мен билан Термиз.
Дилда Амударё суви гупургай.
Мен кимман?..
У ҳали ўзбекнинг тенгсиз
Шоирлари билан бетма-бет тургай!

Бу сўзим на мақтов, на қасидадир.
То кемам етгунча бандаргоҳ қадар,
Қалбим дарёсининг ўртасидадир
Дарё ёқасида турган бу шаҳар!

*Т. Сайдалиев — 1973 йили вафот этди.

**Б. Ёриев, Б. Содиков — шоирлар.

Садо.

Мен чопаман қўлимни олиб
Сафари кўйлакнинг тугмаларидан...
Йўқ, йўқ!
Ёзajakман бошқа бир дoston
Умримнинг шаклсиз тугёнларидан.

Бу урён вужуднинг борлиғи зиё,
Борлиғи қўшиқдир бу сарсон жоннинг...
Мени чорлаётир Сариосиё —
Энг сўнги бекати Ўзбекистоннинг.

12. СЎНГИ БЕКАТ

Оёқлар мустаҳкам туради ерда —
Тугилган тупроқда. Юрорим бордир.
Узун йўлларида, бирдамас-бирда,
Биринчи севгимни кўрорим бордир.

Болалик адашган Афғонтепалар
Қошига шеър овлаб борорим бордир.
Кўп бошқа ёқларда омадим кулмас,
Балки, бу ёқларда барорим бордир.

Мен бир бор Боботоғ жароҳатлари —
Ғорлари тубига кирорим бордир
Ва замин дардининг теран қатлари
Хатларин кўз билан кўрорим бордир!

Тўполон дарёнинг тиниқ сувларин
Тўполон юракка бурорим бордир.
Эрка сувларидан меҳрим сувланиб,
Мавжларда бир қулоч урорим бордир.

Йўлларда,
Йилларда
Кўрмишим ҳаёт
Ҳақинда сўйларман — шарорим бордир.
Дўстларим бағрида бирор зум озод,
Бирор зум бегазот кулорим бордир!

Кабутар ўрнига чумчуқ учирган
Муаллим дарагин сўрорим бордир.
Топсам, кулиб эслаб,
Топмасам, бўзлаб
Мактаб теграсида юрорим бордир.

Фалак насиб этмиш исёнкор юрак —
Умрбод ҳукмида турорим бордир.
Ватанжон, онажон,
Кўксингда юриб,
Қайда сабрим, қайда қарорим бордир?! —

Шеърни севган каби севдигим — Тошкент.
Яна йўлларига қарорим бордир.
Бунда юрагимга шифолар топиб,
Унда курашларга кирорим бордир.

1979—85

МУНДАРИЖА

«Фикрим ёруғ менинг...»	3
Шеър дунёсига саёҳат	4
Савр инқилоби ва Аҳмад Зоҳир	7
У кунлар	8
...Бу кунлар	10
Хонгул	12
Армияга кузатиш	13
Тасаввуримдаги Болаликтепа	16
Беруний глобуси	17
Доғларжа ҳасрати	19
Таажжуб	19
Алпомишнинг Бойсун-Қўнғиротга қайтиши	20
«Симлар ёйди ёмғир...»	22
«Узоқ-узоқ қарайман...»	22
Жазо	23
Севилган юрак	24
Севилмаган юрак	25
Вазнсизлик ҳолати	26
«Қорлар...»	27
Омонгул	28
Лазги	30
Хивадаги туя ҳайрати	32
Яшил шаҳар	33
Сафар сайис	34
Теримчи қизлар	35
«Тонгда самолётлар уйғотар мени...»	35
Атиргул ҳақида икки шеър:	
I. «Гуллар оқшом чоғида...»	38
II. «Лабларимга табассум кўчди...»	39
Андижон томонларда	40
Тошкентдан гапираман	41

Муҳаббат хиёбони: *Туркум*

I. «Зўр оғриқ бор...»	48
II. «Шаҳар ўртасида фаввора...»	48
III. «Кундуз. Емғир. Атроф қоронғу...»	49
IV. «Қирмиз рангга...»	49
V. «Осмон яқин...»	50
VI. «Сен ернинг юзида...»	50
VII. «Бу йўллардан...»	51
VIII. «Алам томоғимга тиқилар...»	52

ас ёр ҳақида қўшиқ	53
ин дунёда	53
ил энди ўша ёқларга...»	54
дарактман, онам-эй...»	55
осиё Ҷрмонига саёҳат	56
сенга бор гинам	58
он, печун ёнурсен?	59
ам	60
дир	61
си	62
гайман	63
им ўпич — гул терар...»	64
Гагаринни эслаб	66
ик	68
и эртак	68
дон	69
танаффуслар	70
севги. Халқ. Ватан.	72
нинг	73

ТАРЖИМАЛАР:

Ҳофиз Шерозий

зулфининг йўлида...»	77
он жамолисиз жон...»	78
ям...»	79
»ҳ, биздин не истарсен...»	80
келгайдир Юсуф...»	81
— ёр юзисиз зинҳор хуш ўлмас...»	82

А. С. Пушкин

иннинг Татьянага мактуби	83
------------------------------------	----

Карл Маркс

лар	85
инга	87
и минтақаси. («180») <i>Лостон</i>	89

На узбекском языке
МИРЗА КЕНЖАБОВ
МУНАЖАТ

Стихи

Тақризчилар
Норбой Худойберганд ва Хуршид Даврон.

Редактор А. Суюнов
Рассом А. Мамажонов
Расмлар редактори А. Бобров
Техн. редактор М. Мирражабов
Корректор Ш. Муҳиддинова

ИБ № 3459

Босмахонага берилди 20. 12. 85. Босишга рухсат этилди 01. 07. 86
Р 14620 Формати 70x90 1|32. Босмахона қоғози № 2.
Адабий гарнитура. Юқори босма. Шартли босма л. 4,39.
Шартли л. кр.-оттиск. 4,66. Нашр л. 5,0. Тиражи 10000.
Заказ № 121. Баҳоси 60 т.
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти.
700129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича
ЎзССР Давлат Комитетининг Бекобод шаҳар босмахонаси.

Кенжабоев, Мирза.

Муножот: Шеърлар. — Т. :Адабиёт ва санъат нашриёти, 1986 . — 120 б.

Мирза Кенжабоев «Мактубларим», «Қуёшга қараган уй» китоблари орқали шеър ихлосмандларига яхши таниш. «Муножот» номли навбатдаги тўпламига шоирнинг она-Ватан туйғуси, муҳаббат ёнишлари, бугунги кун одами руҳиятидаги турли ҳолатлар тасвир этилган янги шеърлари киритилди. Шунингдек, Ҳофиз Шерозий, Карл Маркс, Александр Пушкин ижодидан қилган айрим шеърний таржималари ҳам китобда ўзини олган.

Кенжабоев, Мирза. Мунажат: Стихи.